

Esilist. n:o 257/17.12.1985

M

S A L O V A N U T E H D A S 4

RAUTAKAUTINEN KALMISTO JA ASUINPAIKKA

Kaiv. Elvi Linturi 1982

S i s ä l l y s

1. PERUSTIEDOT	1
2. JOHDANTO	2
3. KAIVAUSPAIKKA	3
4. KAIVAUSTEKNIikka	4
5. TYÖJÄRJESTYS	5
5.1. Tasokaivausalue, sitä ympäröivät tuhou- tuneet alueet ja reseritit maavallit	5
5.2. Koetutkimukset	8
6. KIINTEÄT MUINAISJÄÄNNÖKSET	9
6.1. Kehähauta 1	9
6.2. Kehähauta 2	12
6.3. Kehähauta 3	14
6.4. Asuinpaikkajäännökset	16
7. LÖYDÖT	20
8. NÄYTTEET	22
9. YHTEENVETO JA PÄÄTELMÄT	23
10. KARTTALUETTELO	25
11. DIALUETTELO	26
12. NEGATIIVILUETTELO	34
Valokuvat	46
Kartat	

1. PERUSTIEDOT

Kaivauspaikka: Salo Ollikkala Vanutehtaanmäki

Peruskartta 1:20 000, lehti 202111 Salo

Koordinaatit: x = 6 699 270 - 6 699 360

y = 452 460 - 452 500

z = 33 - 37 m mpy.

Tutkittu alue: Ollikkalan kaupunginosan asemakaavan korttelin 77
tontti 2 sekä tontin 1 lounaiskaista

Omistaja: Turun Sato Oy

Tutkimuskustannukset: 123 500 mk (summa sisältää myös osan opetus-
kaivauksen, Vanutehdas 3/1982, kustannuksista.

Ks. kaiv. kert. Marianne Schauman-Lönnqvist 1982)

Rahoittaja: Turun Sato Oy

Kaivausaika: 7.6. - 23.7.1982

Kaivauksen suorittaja: Helsingin yliopiston Arkeologian laitos

Kaivauksenjohtaja: FK Elvi Linturi

Kartanpiirtäjät: HuK Hannu Kotivuori 7.6. - 2.7.

HuK Anja Moisala-Goffin 5.7. - 9.7.

fil. yo. Derek Fewster 9.7. - 23.7.

fil. yo. Tommi Vuorinen 9.7. - 23.7.

Tutkimusavustajat: fil. yo. Derek Fewster 7.6. - 8.7.

fil. yo. Pirjo Lintunen 7.6. - 2.7.

Valokuvaus: fil. yo. Tommi Vuorinen

Työvoima: keskimäärin 8 kokopäiväistä kaivajaa sekä Arkeologian
laitoksen opetuskaivaukseen osallistuvia opiskelijoita

Kaivauksen koordinaatisto: Valtakunnallisen peruskarttakoordinaa-
tiston mukainen

Kaivauksen kiintopiste: KP 060 = 36.12 mpy.

Kaivauksen laajuus: n. 200 m² pohjaan kaivettua tasokaivausta
n. m² koeojia ja -kuoppia

Löydöt: Diar. 25.8.1982 KM 21500:1-466

Aikaisemmat tutkimukset: ks. kaiv. kert. Salo Vanutehdas 3, E. Lin-
turi 1981, s. 3

2. JOHDANTO

Vanutehdas 4 -kaivaus on suora jatko allekirjoittaneen v. 1981 Sato Oy:n rakennustonteilla 3 ja 4 suorittamalle tutkimukselle (kaivauskertomus: Salo Vanutehdas 3, E. Linturi 1981). Mainitun tutkimuksen yhteydessä tavaittiin laaja turpeenalainen kiveys tontilla 2, A.M. Tallgrenin v. 1916 kaivamaksi oletetun kohdan pohjoispuolella. Kiveyksen katsottiin vaativan kaivaustutkimusta ja samalla koetutkimukset oli määrä ulottaa tontin 2 niihin osiin, joissa vielä voitiin olettaa olevan muinaisjäännöksiä.

Kaivaus aloitettiin samanaikaisesti Arkeologian laitoksen opetuskaivauksen kanssa. Opetuskaivausryhmä tutki FM Marianne Schauman-Lönnqvistin johdolla tontilla 3 olevat, edellisenä vuonna peratut röykkiöt 1 ja 2 (ks. kaiv. kert. M. Schauman-Lönnqvist 1982). Opetuskaivaukseen osallistuivat opiskelijat toimivat ajoittain kaivajina myös Vanutehdas 4 -kaivauksella.

Perustiedoissa (s. 1) mainitun henkilökunnan lisäksi kaivauksella työskentelivät vakinaisesti arkeologian opiskelijat Juha Laurèn 21.6.- 30.6. sekä Päivi Kontio, Mika Lavanto ja Katriina Similä 5.7.- 23.7.1983. Muut kaivajat olivat salolaisia koululaisia ja juuri koulunsa päättäneitä nuoria. Paikallisasiantuntijamme toimi herra E. Järvelä kuten edellisenäkin vuonna (ks. kaiv. kert. 1981, s. 2).

3. KAIVAUSPAIKKA

Tutkimusalue sijaitsee Salon kaupungin koillisosassa, Ollikkalan kaupunginosassa. Vanutehtaankadun ja Vanumammantien välisessä eteläkaakkoon viettävässä metsäisessä rinteessä. Tutkittu tontti rajoittuu etelässä allekirjoittaneen v. 1981 tutkimaan alueeseen (ks. kaiv. kert. 1981, s. 4) ja EM-alueeseen, idässä Vanumammantien ja lännessä viheralueeksi kaavoitettuun metsäkaistaan.

Tontin eteläosassa on 1940-luvulla rakennettu omakotitalo ja sauna, v. 1916 rakennettu maakellari sekä vanha, pieni vaja. Talon kaakkoispuolella on jyrkkä, keinotekoinen pengerrys ja koillispuolella tasoitettu pihamaa, jonka ympärillä kasvaa sireenipensaita. Tontilta nro 3 pohjoiseen nouseva, taloon johtava tie kaartuu maakellarin pohjoispuolella länteen. Tasokaivausalueeksi määritetyllä, kellarin ja tienmutkan rajaamalla alueella kasvoi metsikkö, joka raivattiin ennen kaivausta. Rakennuttaja ei kuitenkaan halunnut kaataa kaikkia puita, mistä syystä alueen itäosassa kasvavan valtavien kuusen alla oleva muinaisjäännöksen osa täytyi jättää tois- taiseksi tutkimatta.

Tien ja pihamaan koillispuolella olevaa aluetta on käytetty pitkään kasvimaana. Tien mutkan pohjoispuolella, tontin keskellä on vanutehtaan hajoamisillaan oleva varastorakennus. Sen paikalla on aikaisemmin sijannut vanutehtaan vanhimman tehdasrakennuksen konttori, johon mm. A.M. Tallgren viittaa kaivauskertomuksessaan v. 1916. Varastorakennuksen koillispuolella on jäljellä tuhoutuneen rakennuksen betoniperustus. Tämä rakennus on ollut vanhimman vanutehtaan konehuone (E. Järvelä tiedonanto). Betoniraunioiden koillispuolella on vielä yksi ränsistynyt vaja ja luoteispuolella pieni tiilikellari. Mainittujen vanutehtaan rakennusten luoteispuolella on jyrkkä korkeuskäyrien suuntainen maaleikkaus, mistä alkaa Vanutehtaankatuun saakka ulottuva tiheä, ryteikköinen sekametsä.

4. KAIVAUSTEKNIikka

Kaivauksella noudatettiin tavallista tasokaivaustekniikka ja 2 x 2 m ruudutusta. Tasokorkeus määräytyi latomusten alueella kivi-kerrosten mukaan. Suurista kivistä ladotut kivikehät pidettiin paikoillaan kunnes niiden sisä- ja ulkopuoliset kiveykset oli kokonaan purettu. Kiveysten välissä ja niiden alapuolella tasokorkeutena pidettiin n. 7 cm. Myös paalunsijat ym. lika- ja noki-esiintymät tutkittiin pääsääntöisesti tasoittain ja vain muutamman koskemattomaan pohjamaahan ulottuvan kuopan pohja kaivettiin likamaan rajoja seuraten.

Esiin tulleet kolme kivilatomusta, joita tässä kutsutaan kehähautoiksi, on nimetty numeroin 1-3. Sekä kehähautoihin että alempaan asuinpaikkakerrokseen liittyvät suppea-alaiset värjäätymät - paalunsijat, mahdolliset hautakuopat yms. kohteet - on jälkeinpäin numeroitu (1-39) jatkotutkimuksen yhteydessä suoritettavaa vertailua varten. Kohdenumerot on merkitty karttaan s. ja niihin tullaan viittaamaan mm. kappaleessa Kiinteät muinaisjäänökset.

Esiin tulleet muinaisjäänökset kuvattiin sekä mustavalkoiselle negatiivifilmille että diapositiivifilmille. Kehähauta 2 ja sen ympäristö kuvattiin 3. tasossa valokuvaustornia käyttäen, samoin 4. tasossa paljastunut asuinpaikkakerros. Kehähautaa 1 ei voitu tornikuvata maaston muodon ja ruuduissa 290/478-480 kasvavan suuren kuusen takia. Myöskään kehähautaa 3 ei tornikuvattu.

Taso- ja profiilikartat piirrettiin kentällä mittakaavaan 1:25. Jälkeinpäin kartat on pienennetty ja piirretty puhtaaksi mittakaavaan 1:50. Löydöt otettiin talteen tasoittain ja neliömetreittäin. Kukin kaivausruutu on jaettu neljänneksi, jotka on nimetty kirjaimin oheisen kaavion mukaan. Ruudun neljännes ja taso on ilmoitettu myös päälueetelossa kunkin alanumeron kohdalla. Esinelöytöjen tarkat koordinaatit on määritetty.

5. TYÖJÄRJESTYS

5.1. Tasokaivausalue, sitä ympäröivät tuhoutuneet alueet ja reseritit maavallit

Varsinaiseksi tasokaivausalueeksi oli edellisen kesän tutkimusten perusteella määritelty maakellarin ja tienmutkan välinen alue ($x = 286 - 298$ $y = 468 - 486$). Tämä alue paalutettiin ensimmäiseksi ja samalla linjat $y = 470$ ja $y = 478$ ulotettiin tontin rajalle saakka lyömällä paalut 10 m välein. Tästä harvaa paalutusta jatkettiin tontin luoteislaidan metsikköön koekuoppien sijainnin määrittämiseksi.

Ensin avattiin linjojen $x = 286$ ja $y = 470$ sekä tien reunan rajoittama alue. Jo 1. tasossa hahmottui kolme laajaa kivikehää. Sekä kivien sisä- että ulkopuolella oli tiivistä ladottua kiveystä. Palanutta luuta ja keramiikkaa löytyi heti turpeen alta. Löydöt näyttivät keskittyvän juuri kehäkiveysten alueelle ja niiden välittömään ympäristöön.

Kehän nro 3 sisällä, ruuduissa 286-288/470-472 oli uuden ajan jätekuoppa, joka sisälsi lukemattomia nappeja, vanupaalien sidosmetalleja ym. vanutehtaan jäteromua. Tämä nappikuopaksi nimetty kohde näytti koepistoista päätellen ulottuvan syvälle ja myös kuopan ympärillä, kehäkivien rajoittamalla alueella pintakerros oli humuksen ja saven sekaista, uuden ajan löytöjä sisältävää hiekkaa ja löysää kiveystä. Tämä kohta kaivettiin vasta sitten kun olimme kutsuneet herra E. Järvelän katsomaan paikkaa ja saimme kuulla, että po. kohtaa ei hänen aikanaan ole kaiveltu; sitä on vain tasoiteltu ja siihen on ajettu vanutehtaan jätteitä ja maata pahan kivikon peitoksi.

Nappikuoppa ja osa sekaantuneesta pintakerroksesta poistettiin kaivinkoneella; osa täytyi kuitenkin perata käsityönä, koska alla mahdollisesti säilyneen muinaisjäännöksen pelättiin vaurioituvan.

E. Järvelän lausunnoista huolimatta muinaisjäännöksen alkuperäisen pinnan todettiin tuhoutuneen. Yksi tiiviisti ladottu kivikerros oli kuitenkin säilynyt.

Kaivausalueen kahdessa itäisimmässä, aivan tien vieressä olevassa ruudussa (286/288/484) maakerrokset olivat täysin sekaantuneet - todennäköisesti jo tien tai kellarin rakennustöiden aikana. Näitä ruutuja ei parin koepiston jälkeen kaivettu syvemmälle. Sekundäärisiä savi-, hiekka- ja kivivalleja oli myös ruuduissa 286/290/482 ja 286/476-480, mutta niiden alla oli vielä ehjää kiveystä ja kaivamista jatkettiin.

Myöhemmin aluetta laajennettiin lännessä linjaan 468 ja pohjoisessa, kivikehän nro 2 kohdalla ruutuihin 298/470-472 saakka. Näillä alueilla oli vielä säilyneitä muinaisjäännöksiä.

Myös kaivausalueen eteläreunaan tehtiin laajennuksia. Ruudut 284/472-474 ja osa ruudusta 284/476 avattiin, mutta näistä ruuduista muinaisjäännökset olivat tuhoutuneet pohjia myöten muutamaa kehiin 1 ja 3 kuulunutta, paikoillaan pysynyttä kivenjätkälettä lukuunottamatta. Oletettavasti tason 2 karttaan merkityt pienemmät kivetkin ovat myöhemmin paikalle joutuneita. Niiden päältä poistettiin selvästi resentti kivivalli dokumentoimatta ja vielä niiden alla, pohjamaan rajalla hiekka oli humuksen ja saven sekaisista. Löytöjäkään ei tullut.

Ruuduissa 284/478-482 kaivaus ulotettiin maakellarin kattohuopien alle, koska likamaa jatkui linjan 286 profiiliin, joka piirrettiin. Ruuduissa 284/480-482 oli kapea kaista kulttuurikerroksesta säilynyt ehjänä. Siitä tuli runsaasti löytöjä, mm. useita metalliesineitä. Ruudussa 284/478 kulttuurikerros oli sekaantunut, mutta siitäkin saatiin talteen mm. pari metallilöytöä.

Kaivauksen viimeisinä päivinä tutkittiin osa ruuduista 284/466-468 ja 286/466. Tässä muinaisjäännöksen pintakerrokset olivat pahasti sekaantuneet, mutta ruudusta 284/468 tuli hyvin syvältä esiin

pieni tiiviin kiveyksen peittämä nokikuoppa, josta löytyi 5 lasisen juomasarven palaa. Linjalle $x = 285,5$ syntyneessä profiilissa näkyi enää pohjamaahan saakka ulottuva sekundäärinen maansekainen kivikerros, josta työntyi esiin vanupaalien sidosmetalleja, tiiltä ym. Myös ruudun 286/466 tutkittu kulma oli pohjaan asti tuhoutunut.

Kaivausalueen koillisreunaan muodostui luode-kaakko -suuntainen profiili, kun kaivausala rajattiin sekundäärisiä tienlaitavalleja vältellen diagonaalisesti koordinaatiston suhteen. Tässä profiilissa näkyi sen asuinpaikkakerroksen stratigrafia, joka tuli suurimmaksi osaksi esiin vasta kalmistokerroksen alta. Profiili kuvattiin ja piirrettiin. Profiilin ja tien välinen kaista avattiin; profiilivallin leveydeksi jätettiin vain n. 20 cm. Tässä kulttuurikerros oli jo täysin tuhoutunut lukuunottamatta yhtä ruudusta 296/478 esiin tullutta nokikuopan pohjaa, joka kaivettiin likamaan rajoja seuraten. Löytöjä ei tullut. Myös profiilissa näkyneet värjäntymät tutkittiin, mutta nekin olivat löydöttömiä. Profiilivallin tienpuoleisessa seinämässä näkyi vain sekaantuneita savi-, humus- ja hiekkakerroksia.

Tasokaivausalueen etelä- ja länsipuolen tarkastamiseen käytettiin kaivinkonetta samalla kun kehähaudan nro 3 päällä ollut sekundäärinen kerros poistettiin. Turve- ja multakerros kuorittiin kahden sireenipensaan välistä ($x = 287-291$, $y = 465-468$). Sekaantunut kerros näytti jatkuvan syvemmälle kuin vieressä kaivausalueella. Asia tarkastettiin kaivamalla syvä kuoppa keskelle kuorittua aluetta: vielä n. 1 m:n syvyydestä nousi esiin metallirojua ym. uuden ajan jätettä ja niiden alla vastaan tuli pohjasavi. Samalla tavalla tarkastettiin alue $x = 281$, $y = 464-474$. Myös tässä maa oli täysin myllättyä; edes kehähaudan 3 kehäkiveys ei ollut säilynyt. Metalliroimujen ja vanutehtaanjätteen lisäksi paikalla oli paljon tiiltä ja betonin paloja. Tässäkin keskelle tarkastusaluetta kaivettiin syvä kuoppa. On todennäköistä, että ennen 1940-luvulla rakennettua omakotitaloa paikalla ollut asuinrakennus tai jokin sen ulkorakennuksista on sijainnut juuri tällä paikalla.

5.2. Koetutkimukset

Tasokaivauksen ohessa suoritettiin koetutkimuksia tontin niissä osissa, joissa voitiin olettaa mahdollisten muinaisjäännösten säilyneen: Ensimmäiseksi suoristettiin vanutehtaan vanhan varastorakennuksen luoteispuolella, metsän reunassa oleva maaleikkaus. Mitään muinaisjäännöksiin viittaavaa ei havaittu. Maaleikkauksen koillispuolelle, metsäiseen rinteeseen kaivettiin kuusi 1 x 2 m:n kokoista koekuoppaa ja tasokaivausalueen ja tienmutkan pohjoispuolelle avattiin 8 m² koekaista (304/470-472). Kaikki osoittautuivat tyhjiksi. Tontin kaakkoislaitaan, Vanumammantien ja vanutehtaan varastorakennuksen välille kaivettiin yksi korkeuskäyriä vastaan kulkeva koeoja, kaksi koekuoppaa ja lisäksi aluetta tarkastettiin poistamalla kaivinkoneella turvetta koeojan vierestä n. 20 m²:n alalta. Mitään ei löytynyt.

Aivan tutkittavan tontin koillisreunassa on tiivis, laaja-alainen kiveys. Se on suurimmaksi osaksi turpeen peitossa ja paljaana vain paikalla, missä aikaisemmin oli naapuritalon koiran koppi. Paljaana olevaan kiveykseen on ilmeisesti kasattu kiviä myöhempinä aikoinakin, mutta pidän todennäköisenä, että koko kiveys ei ole pelkkää luonnonkivikkoa ja uuden ajan kivikasaa, vaan että paikalla on muinaisjäännös. Turpeenalainen kiveys muistuttaa nyt tutkittua tasokaivausaluetta. Kiveyksen rajat pyrittiin määrittämään ja sen eteläosasta kuorittiin turvetta n. 3 m²:n alalta. Kuoritun alueen keskelle tehtiin pieni koekuoppa, josta voitiin todeta kivikerroksia olevan ainakin 2-3. Kivien välissä maa on samanlaista likaisen harmaata kuin tutkituissa kehähaudoissa. Koekuopasta ei kuitenkaan tullut löytöjä.

6. KIINTEÄT MUINAISJÄÄNNÖKSET

Kaivauksissa tutkittiin kolme kehähautaa ja asuinpaikkakerros, joka tuli suurimmalta osaltaan esiin vasta kalmistokerroksen alta. Yksi kehähauta oli miltei ehjä, kaksi muuta osaksi tuhoutuneita. Hautarakennelmat olivat niin lähellä toisiaan, että 1. tasossa ne näyttivät muodostavan laajan yhtenäisen latomuksen: suurista kivistä rakennetut kehät näkyivät jo, mutta kehiä 1 ja 3 sekä 2 ja 3 yhdisti tiivis, pienemmistä kivistä tehty latomus. Kaikki kiveykset olivat maansekaisia ja tiiviisti ladottuja. Kivien välissä hiekka oli likaisen harmaata, pintakerroksissa humuksen sekaista.

Kehien 1 ja 3 välillä oli pienten kivien sekainen, lähes värjäätymätön hiekka-alue ja kaksi nokiläikkää. Syvennälle kaivettaessa tämän vaaleanruskean hiekkakerroksen alta tulivat esiin ensimmäiset asuinpaikkakerroksesta kertovat värjäytymät samalla kun nokiläikät hahmottuivat selvärajaiseksi, soikeaksi liedeksi. Seuraavaksi tarkastellaan kutakin kehähautaa erikseen ja niiden jälkeen kiinteitä asuinpaikkajäännöksiä omana kappaleenaan.

6.1. Kehähauta 1

Kehähauta 1 sijaitsi kaivausalueen kaakkoisosassa, aivan vanhan maakellarin vieressä. Osa muinaisjäännöksistä oli tuhoutunut kellarin rakennettaessa. Vielä kaivausta aloitettaessa olimme siinä uskossa, että A.M. Tallgrenin v. 1916 kaivama rökkiö oli sijainnut kellarin kohdalla. Tallgrenin karttoja maastoon ja käynnissä olevan kaivauksen karttoihin verratessamme jouduimme toteamaan, että mitä todennäköisimmin kaivoimme samaa muinaisjäännöstä kuin Tallgren aikoinaan.

Aivan tarkasti ei Tallgrenin karttoja ole toistaiseksi pystytty sitomaan maastoon, mutta verrattaessa muinaisjäänösten kokoa, rakennetta ja löytökeskittymiä näyttää siltä, että Tallgrenin kaivaus on ollut osaksi kellarin kohdalla, osaksi kehähaudan 1 päällä

kaan fragmentteja - tulivat kuopasta 8 ja löydöt 18 ja 19 sen lähituntumasta. Kuopasta ja sen vierestä saatiin talteen palaneita luita n. 460 g.

Toinen vahvasti värjäätynyt alue oli ruuduissa 284/480-482. Tämä lika- ja nokialue tuli esiin maakellarin kattohuopien alta. Todennäköisesti kulttuurikerroksen pinta on tuhoutunut, mutta muinaisjäännöksen pohja säilynyt ehjänä. Tasossa 3 kauttaaltaan noen sekaisessa likamaassa näkyi muutama synkänmusta nokiläikkä ja niiden vieressä oli punainen, lohkottu kivi ja joukko pieniä kiviä (kohde 3). Tästä lika-alueesta ja nokikuopista löytyi mm. kaksi spiraalisormusta, sileän pronssisormuksen fragmentti, vyönsolki ja pronssiketjua (KM 21500:4-9). Palaneita luita saatiin talteen 1180 g. Lika-alueen pohjoispuolelta, ruudusta 286/480 tulivat metallilöydöt KM 21500:22-30 - mm. kaksi niiteillä varustetun pronssihakasen tai helan fragmenttia (vrt. KM 7138:45, Kivikoski, Die Eisenzeit Finnlands Abb 347) ja raudanpaloja. Palaneita luita saatiin tästä ruudusta talteen yli 2 kg.

Nokista likamaata oli myös ruuduissa 284/476-478 kattohuopien alla, mutta tässä maakerrokset olivat sekaantuneita. Metallilöydöt KM 21500:1-3 ovat peräisin täältä alueelta.

Ruudusta 288/476, suurten kehäkivien välistä löytyi ehjä keskiharrallinen pronssirannerengas (KM 21500:35) kolmatta tasoa kaivettaessa. Renkaan löytöpaikassa maa oli vain heikosti värjäätynyttä eikä muita löytöjä tullut. Noin metri renkaan löytöpaikasta etelään, suurten kehäkivien sisäpuolella oli 1. tasossa matala nokiläikkä, mutta siitä ei löytynyt mitään.

Muihin kehähaudasta 1 talteen saatuihin esinelöytyöihin ei liity lika- tai nokiesiintymiä. Ruudusta 286/476, aivan kehäkivien vierestä löytyi rautaniitti ja pienen luurenkaan puolikas (KM 21500:10, 11) ja ruudun 288/480 päällimmäisestä kivikerroksesta rautainen kaarisolki ja pieni raudanpala (KM 21500:33, 34).

Tasossa 2 rupesi likamaata tulemaan esiin ruudusta 286/476. Syvem-
mälle kaivettaessa paikalla todettiin olevan kaksi kivettyä paa-
lunsijaa (kohteet 5 ja 6). Likamaata oli myös kehäkiveyksen alla
ruuduissa 288/474-476 ja syvemmälle kaivettaessa tästäkin tuli
esiin kaksi paalunjälkeä (kohteet 10 ja 11). Yksi paalunjälki pal-
jastui myös ruutujen 286/480-482 rajalta, suuren kehäkiven alta.
Nämä jäänteet kuuluvat asuinpaikkakerrokseen (ks. s.).

6.2. Kehähauta 2

Kehähauta 2 sijaitsi kaivausaleen pohjoisosassa. Rakennelma oli
miltei ehjä. Vain pohjoisimmassa, tien alle jääneessä osassa ki-
veys oli vähän rikkoontunut, muutama kehäkivi siirtynyt paikoil-
taan ja uloimmasta kehästä näytti puuttuvan muutama kivi ruuduis-
ta 294/470 294/474. Kummassakin kohdassa oli resentti kuoppa.

Haudassa oli kaksi suuremmista kivistä muodostettua kehää ja nii-
den välissä oli pienemmistä kivistä ladottu kaksikerroksinen, tii-
vis kiveys. Uloimman kehän halkaisija oli n. 5 m ja sisäkehän
n. 1,5 m. Kehäkivet olivat pienempiä kuin haudassa nro 1.
Uloimman kehän ulkopuolella, kehähautojen 1 ja 3 välisellä alueel-
la oli pienistä kivistä ladottua kiveystä, mutta haudan muilla
reunoilla sitä ei ollut.

Keskuskehän sisältä tuli 2. tasoa kaivettaessa esiin mustaa, run-
saasti palaneita luita sisältävää nokimaata. Kehän keskellä oli
iso kivi, joka oli lohjennut tai lohkaistu. Kun kiven yläosa nos-
tettiin pois 3. tasoa kaivettaessa, alta paljastui kasa palaneita
luita ja metalliesineitä, jotka olivat osittain nokimaan pei-
tossa. Kivelle oli asetettu yksi pronssinen kaarisolki, pronssinen
kaularengas, rautaveitsi ja rautaesineen paloja, jotka todennä-
köisesti ovat peräisin putkikeihäänkärjestä (KM 21500:36-39).
Nokimaasta, keskuskiven pohjoispuolelta, löytyi rautainen kaari-
solki (:40) ja aivan kiven vierestä, länsipuolelta yhden tai kah-
den rikkoontuneen pronssiesineen paloja (:41). Esineen tai esi-
neiden alkuperäisestä muodosta ei tätä kirjoitettaessa ole täyttä

varmuutta; pronssipalat ovat konservoitavina. Haudan keskustan nokimaasta löytyi lisäksi pronssipala, joka voi olla oksasoljen fragmentti, 15 osittain sulanutta lasihelmeä ja yksi helmen fragmentti, pieni pala metallivarrasta ja pieni, muotoiltu palaneen saven kappale (:43-45). Palaneita luita saatiin tästä haudasta talteen n. 440 g. Haudan sisusmaa seulottiin kokonaan.

Kun haudan 3. taso oli kaivettu valmiiksi, oli kehien välisestä latomuksesta jäljellä enää pieni osa haudan pohjoiskolkassa ja kehäkivet olivat kokonaan näkyvissä. Ne poistettiin dokumentoinnin jälkeen. Keskuskehän kivet olivat osittain nokimaan päällä. Keskustan nokimaa jatkui entisen laajuisena muutaman senttimetin alaspäin, mutta sitten läikkä näytti jo häviävän: vastaan tuli lian ja noen sekainen hiekkakerros ja mustaa nokimaata näkyi enää alkuperäisen nokialueen itä- ja eteläreunan kohdalla. Hiekkakerros oli kuitenkin hyvin ohut. Ennen 4. tason valmistumista nokiläikkä laajeni jälleen, mutta nyt sitä ympäröi vahva likamaa-alue, jollaista ei ylemmissä tasoissa ollut. Viidettä tasoa kaivettaessa nokimaa näytti "siirtyvän" kaakkoon (kohde 29), likamaasta eriytyi kaksi tarkkarajaista pyöreää jälkeä ruudussa 296/472 (kohdet 31, 32) ja värjäätynyt alue laajeni koilliseen.

Tässä on kaksi tulkintavaihtoehtoa, joista todennäköisempänä pidän sitä, että haudan keskustaan on tehty matala kuoppa, joka on ulottunut vain muutaman senttimetrin kivilatomuksen alarajan alapuolelle, mutta sen alla, hiukan etelämpänä on ollut vanhempaan asuinpaikkakerrokseen kuuluva liesi. Toinen mahdollisuus on se, että hautakuoppa on ollut hyvin syvä, viistoon kaivettu ja keskustakevyys on rakennettu "huolimattomasti" täytetyn kuopan toiseen laitaan. Ongelman selvittämiseksi on tämän kohteen eri tasoista lähetetty neljän näytteen sarja Radiohiiliajoituslaboratorioon analysoitavaksi; tulokset eivät ole tätä kirjoitettaessa valmistuneet.

6.3. Kehähauta 3

Kehähauta 3 sijaitsi kaivausalueen lounaisosassa. Alunperin tämä hautarakennelma on ollut kaikkein suurin; suurista kivistä tehdyn kehän halkaisija on ollut n. 13 - 14 m. Kehästä oli kuitenkin säilynyt vain noin neljännes, kaakkoissektori ja siinäkin pintakerrokset olivat pahasti sekaantuneet. Miltei kehän keskustassa oli kolme suurta kivenjätkälettä, jotka todennäköisesti seisoivat jääkauden aikuisilla paikoillaan.

Vielä 3. tason karttaan piirrettyssä sisäkiveyksessä saattaa olla mukana joitakin uudella ajalla paikalle ajettuja tai alkuperäisestään asemastaan siirtyneitä kiviä - todennäköisimmin ruuduissa 286-288/468. Suurin osa kiveyksestä oli kuitenkin tässä tasossa ehjää eikä sekaantunutta maata enää kivien välissä ollut. Uuden ajan romua - tiiltä, lasia, posliinia, nappeja ja vanupaalien sidometalleja - ei noussut esiin enää tämän kivikerroksen alapuolelta.

Neljännessä tasossa kiveys ei enää ollut tiivis ja yhtenäinen. Kivien välissä oli muutama likaesiintymä, mutta suurimmaksi osaksi maa oli värjäntymätöntä, paikoin saven sekaista vaaleaa hiekkaa. Neljännen ja viidennen tason värjäntymistä todennäköisesti vain ruutujen 284-286/468 noensekaiset likakuopat (kohteet 1, 2) ja ruudun 288/470 luita sisältänyt likaläikkä kuuluvat itse hautarakennelmaan, muut vanhempaan asuinpaikkakerrokseen. Ruudussa 290/470 oli kivetty paalunsija (kohde 12) ja myös ruutujen 286/472-474 rajalta, kehäkivien alta paljastunut nokiläikkä voi olla paalunjälki (kohde 4).

Kahden lasisen juomasarven kappaleet (KM 21500:49, 50) löytyivät tästä kehähaudasta. Osa paloista saatiin talteen kulttuurimaasta läheltä kehän keskustaa, osa hiekkakasoja seulomalla.

Ensimmäiset lasinpalat havaittiin vasta 5. tasoa kaivettaessa, pari päivää ennen kuin kaivaus oli määrä lopettaa. Kaivaja Terttu Vuorinen näytti muutamia paloja allekirjoittaneelle ihmetellen,

kuinka lasia voi tulla vielä näin syvältä kun resenttejä löytöjä ei ollut enää edellisessä tasossakaan. Palat löytyivät ruudusta 286/468-D, suuren lohjenneen tai lohkotun kiven vieressä olevasta noensekaisesta likaläikästä, jossa oli myös palanutta luuta. Likakuoppa jatkui n. 15 cm viidennen tason alapuolelle ja lasia ja luita löytyi lisää.

Kaivausta laajennettiin välittömästi ruutuihin 284/466-468 ja 286/466, vaikka linjojen $x = 286$ ja $y = 468$ profiilit näyttivätkin jokseenkin toivottomilta. Viimeksi mainitussa ruudussa, suurten kivien välissä sekaantuneet maakerrokset jatkuivat pohjahiekkaan saakka, mutta ruudusta 284/468-B tuli syvältä resenttien kerrosten alta esiin noin nyrkinkokoisten ja hiukan suurempien kivien muodostama tiivis ladelma, jonka alla oli nokista likamaata. Tästä pienestä likakuopasta, suuren kivenjätkäleen kupeesta löytyi 5 lasisarven palaa.

Kaikki ne jätehiekkakasat seulottiin, joihin Terttu Vuorinen oli hiekkasankonsa tyhjentänyt, samoin ne, joihin muistettiin tai oletettiin hiekkojen joutuneen lasien löytöpaikan 4. tasoa kaivettaessa. Ensin mainituista kasoista löytyi lasisarvien paloja saman verran kuin itse likakuopastakin, muista kasoista vain jokunen pala. Kaikkiaan 281 palaa saatiin talteen.

Kaivauksen jälkeen, löytöjen puhdistuksen yhteydessä havaittiin kuitenkin vielä, että samaa lasia oli ollut myös ruudun 286/468 sektorissa A: pala lasia oli pantu palaneiden luiden kanssa samaan tason 5. löytöpussiin. Luut ovat peräisin suuren kiven pohjoispuolella, aivan kiven vieressä olleesta lika- ja nokiläikästä. Todennäköisesti myös lasinpala on löytynyt samasta läikästä. Tämän havainnon johdosta ja koska kaikkia kaivausalueen lounaiskulman hiekkakasoja ei kaivauksen viimeisinä päivinä ehditty seuloa, kävivät FM Leena Tomanterä ja allekirjoittanut seulomassa loput irtomaat 7.- 8.10.82. Tällä matkalla saatiin talteen vielä 19 lasisarven palaa.

Kehähaudasta nro 3 löytyi lisäksi yksi pronssisen kaarisoljen pää (:56), yksi sulanut lasihelmi (:51), pieni pronssirenkaan puolikas (:52) ja toista kymmentä raudan palaa. Kaikki nämä löydöt tulivat 3. tasosta, sekaantuneesta kerroksesta, eikä niiden voi olettaa olleen alkuperäisillä paikoillaan. Merkittävää ehkä kuitenkin on, että syvemältä soljen fragmentin löytökohdasta saatiin talteen 87 g palaneita luita. Koko kiveyksen alueelta löytyi luuta vain n. 230 g, keramiikkaa 3 palaa ja palanutta savea 2 g.

6.4. Asuinpaikkajäännökset

Asuinpaikkajäännösten olemassaolo havaittiin vasta kaivausalueen pohjoisosan 3. tason valmistuttua. Tässä vaiheessa tulivat esiin ensimmäiset paalunsijat ja laajemmat asuinpaikkaan viittaavat kulttuurimaaesiintymät lähes värjäätymättömän heikkakerroksen alta. Ruuduissa 292-294/474-476 oleva soikea liesi hahmottui selkeäksi ja yksiselitteiseksi ja liedon ympärillä maa muuttui tiiviiksi, tallatun tuntuiseksi ja kauttaaltaan heikosti harmahtavaksi. Liedon itä- ja koillispuolelta tuli esiin sekä likaisen harmaata että punertavaa kulttuurimaa. Ruutujen 294/476-478 rajalla oli pyöreähkö, noen sekainen likäläikkä, josta syvemmälle kaivettaessa eriytyi kaksi syvää kivettyä paalunsijaa (26, 27) ja kolmas pyöreä läikkä, joka todennäköisesti on myös paalunjälki (25). Tästä paikasta löytyi mm. hioinkivi (KM 21500:395), pala tummanpunaista lasia (:67) ja pieni pala ohutta pronssivarrasta (:66). Näiden jäännösten itäpuolella, kaivausalueen reunassa oli vahvasti värjäätynyt nokinen likakuoppa (28).

Joka puolella liedon ympärillä ja mainitun kulttuurimaan alueella oli runsaasti pieniä kiviä - nyrkin kokoisia ja sitä pienempiä - jo tasoissa 1 - 3. Syvemmälle kaivettaessa kiveys tiheni entisestään samalla kun maa muuttui sementtimäisen kovaksi. Neljännen tason tilannetta voi kuvata yhtä hyvin termillä "maan sekainen kiveys" kuin puhua runsaasti pieniä kiviä sisältävästä hiekkakerroksesta. Mitä todennäköisimmin tämä kerros on pitkään käytetyn

rakennuksen talleantunutta maalattiaa. Tämä paikoin vahvastikin värjäätynyt lattiakerros tuli esiin myös kehähaudan nro 2 alta. Hautakiveyksen ja lattiakerroksen välissä oli muutaman senttimetrin vahvuinen pehmeämpi, lähes värjäätymätön hiekkakerros.

Harmahtavan, sementtimäisen lattia-alueen ja lähes kivettömän, puhtaanvaalean, pehmeän hiekan raja näkyi erittäin selvänä ja jyrkkänä 4. tasossa ruuduissa 292/476-478 ja pienen matkaa ruudussa 290/474. Linjan suunta oli itäkoillisesta länsilounaaseen. Jyrkkä luode-kaakko -suuntainen raja erottui noin puolen metrin matkan ruudussa 294/470, mutta muuten ruuduissa 294-296/470 tallettu maa vaihtui vähitelleen pehmeämpään hiekkaan, missä myös oli pieniä kiviä.

Kaivausalueen pohjoisimmissa ruuduissa on hahmotettavissa talleantuneen alueen länsilounas-itäkaakko -suuntainen reuna, mutta tässä muinaisjännöksen päällä kulkenut tie on aiheuttanut stratigrafista sekaannusta. On kuitenkin epätodennäköistä, että lattia-alue olisi jatkunut vielä kauemmaksi luoteeseen. Koillisessa se kuitenkin ulottuu kaivausalueen reunoihin eli tuhoutuneeseen alueeseen saakka.

Yhtenäisenä talleantunut lattia-alue näkyy vain tason 4 kartassa ja kuvissa. Sen kaakkoisosa on näkyvässä jo tasossa 3 ja kehähaudan alta paljastunut luoteisosa vielä tasossa 5. Tämän sementtimäisen kovan maakerroksen paksuus oli 12 - 20 cm. Sen alla oli koskematon, paikoin saven sekainen pohjahiekka. Maakerrosten stratigrafia näkyy kaivausalueen koillisseinämistä piirretyissä profiilikartassa s.

Lattiakerroksen keskellä, juuri kehähaudan nro 2 keskuskehän kohdalla ja siitä vähän etelään oli lähes kivetön, pehmeämpää likamaata sisältävä alue, jonka laajuus oli n. 3 m². Siinä oli vahva, muodoltaan säännötön nokikuoppa (29), joka ulottui laajana n. 10 cm viidennen tason alapuolelle. Kuopan lounaisreunasta

eriytyi pieni, pyöreä kuoppa, joka jatkui vielä 8 cm syvemmälle. Kuopasta löytyi palanutta savea ja rautapitoista kuonaa.

Nokikuopan luoteispuolella oli erittäin jyrkkärajainen kiveämätön paalunsija (39), josta löytyi 35 g rautakuonaa sekä palanutta savea. Paalunsija ulottui n. 10 cm 5. tason alapuolelle. Tämän jäljen koillispuolella oli pienempi ja matalampi pyöreä jälki, joka todennäköisesti on myös paalunsija (32). Sen itäpuolella oli yksi tarkkarajainen ja vahvasti värjäätynyt, mutta säännöttömän muotoinen likaläikkä, jonka vieressä oli iso kivi (38).

Maalattian alueella ruuduissa 292/474 oli kaksi ja kaivausalueen pohjoisimmissa ruuduissa viisi pientä, pyöreää tai pyöreähköä jälkeä, jotka voivat olla tulkittavissa keveiden pystypuiden jätämiksi (22, 23, 32 - 36). Ruudussa 296/478 oli löydötön noki-kuoppa (39), jonka tulkinta on toistaiseksi epävarma. Kuopan kohdalla kulttuurikerroksen pinta oli tuhoutunut.

Aivan maalattian ulkopuolella oli kolme esimerkillistä kivettyä paalunsijaa (18, 19, 20), joukko pieniä pyöreitä jälkiä (13-17) ja yksi soikea, matala nokiläikkä (21). Nämä liittyvät todennäköisesti samaan rakennukseen kuin lattia ja muut edellä kuvatut asuinpaikkakerroksen jäänteet.

Asuinpaikkajäänteitä oli myös eteläisemmissä ruuduissa 286-288/472-476, kehähautojen 1 ja 3 alla. Ruudussa 286/476 oli rakenteellisesti erittäin hieno kivetty paalunsija (5). Se oli tehty todennäköisesti alunperin paikalla olleen ison kiven viereen (likamaat eivät ulottuneet kiven alle). Noensekainen likaläikkä tuli esiin tasossa 3. Tässä samoin kuin tasoissa 4 ja 5 kuopan rajat olivat tarkat, mutta muoto säännötön. Kuopan eteläsivulla oli isoja tukikiviä ja pienempiä kiviä tuli esiin sekä kuopan pohjoissivulta että itse kuopasta. Viidennessä tasossa likamaan keskellä näkyi selvä puolipyöreä nokikaari ja syvemmälle kaivettaessa samassa paikassa oli palaneen saven muodostama punainen kaari, jonka

sisällä oli synkän mustaa nokimaata. Kuopan ulkorajatkin muotoutuivat säännöllisen pyöreiksi. Yhä syvemmälle edettäessä punainen savikaari muuttui pieneksi pyöreäksi läikäksi, joka sijaitsi em. nokimaan keskikohdalla eli itse paalunjäljen keskustassa. Tämä savi oli hyvin hienoa ja hajoavaa, mutta koviksi nokareiksi palanutta saveakin paalukuopasta löytyi. Paalun-sijan syvyys oli 50 cm 3. tason pinnasta laskettuna.

Saman ison kiven kaakkoispuolella oli toinen paalunsija (6). Se oli edellistä heikompi. Likäläikkä ja tukikivet tulivat näkyviin jo 2. tasossa, mutta vasta 3. tasossa kuopan rajat olivat tarkat ja jo 5. tasoa kaivettaessa ne hämärtyivät jälleen; vain kuopan lounaissivulla oli terävä likamaan raja ja sen sisäpuolella vahva nokiläikkä. Kuopan syvyys oli 20 cm.

Ruudussa 288/474 oli myös 2 paalunjälkeä (10 ja 11). Noensekaista likamaata näkyi kehähaudan nro 1 kehäkivien välissä ja ulkopuolella 3. tasossa. Kun kehäkivet poistettiin, alta paljastui vahva likäläikkä ja pienempiä kiviä. Pyöreät, nokiset paalunjäljet hahmottuivat kohta 4. tason alapuolella, mistä mitattuna niiden syvyydet ovat 10 cm (10) ja 20 cm (11). Kumpaankin jälkeen liittyi pieniä kiviä. Jälkiä ympäröivä harmaa likamaa vaihtui 5. tason alapuolella punertavaksi kulttuurimaaksi.

Pieni, pyöreähkö nokiläikkä tuli esiin myös kehähaudan nro 3 kehäkivien alta ruutujen 286/472-474 rajalta (4). Sen itäpuolella kehäkivien alla oli nokista likamaata, joka jatkui heikentyen luoteeseen noudattaen päällä olleen kehäkiveyksen suuntaa. Ruudussa 290/470 oli yksi matala, kivetty paalunsija (12).

Yksi selvärajainen paalunjälki tuli esiin kehähaudan nro 1 itäisten kehäkivien alta (9). Se näkyi vain tasossa 4 ja oli n. 10 cm syvä. Myös kehähaudan nro 1 keskellä olleen, vahvasti värjäytyneen kulttuurimaa-alueen alta eriytynyt kuoppa 7 voi olla paalunjälki, mutta varmana sitä ei voi pitää.

7. LÖYDÖT

KM 21500:1 - 466

Kaivauksen mielenkiintoisimmat esinelöydöt ovat lasisten juomasarvien kappaleet (:49, 50), jotka löytyivät kehähaudasta nro 3. Lasinpaloja saatiin talteen 300 kappaletta, ehkä n. 20 - 30 % kummastakin sarvesta. On mahdollista, että esineet on asetettu haudataan ehjinä ja ne ovat rikkoutuneet vasta muinaisjännöksen pintakerrosten kovakouraisen tasoittelutyön aikana. Lasit tosin ovat niin ohuita, että pelkkä maan routiminenkin on voinut saada ne särkymään. Tulessa lasit eivät ole olleet.

Jo kentällä lasinpaloissa havaittiin hienoisia värieroja, mutta niin uskomaton ajatus, että juomasarvia voisi olla kaksi, ei vielä silloin tullut mieleenkään. Asian totesi FM Leena Tomanterä Kansallismuseon konservointilaboratoriossa. Tätä kirjoitettaessa esineet ovat vielä konservoitavina.

Juomasarvet näyttävät olleen keskenään miltei samanlaiset. Molemmat ovat hyvin hienoa, ohutta rihlattua lasia ja väriltään vaalean vihreitä. Sarvi KM 21500:50 on hiukan sinertävämpi kuin toinen. Kummassakin sarvessa rihlat kiertävät esineetä spiraalimaisesti leviten suuosaa kohti. Esineen suussa on koristelematon vyöhyke ja reuna on profiloitu ulospäin. Sarven huippukappaleita ei löytynyt. Lähimmät vastineet saattavat olla Himlingøjestä ja Sperrestrupista löytyneet rihlatut sarvet (ks. esim. Arbejdsmark 1978, s. 89 ja Acta Archaeologica XXIX 1958, s. 39).

Muut kaivauksessa talteen saadut lasit ovat 16 sulanutta lasihelmeä ja kaksi helmen fragmenttia (KM :43, 47, 61), jotka tulivat kalmistokerroksesta sekä pieni pala hyvin tummaa, punaista lasia (KM :67), joka löytyi paalunsijojen 26 ja 27 vierestä, vahvasta likaläikästä, kohta 3. tason alapuolelta. Se kuuluu varmasti asuinpaikkakerrokseen.

Tunnistettavia metalliesineitä ja esineiden fragmentteja löytyi n. 30 ja lisäksi suuri joukko raudan paloja, joiden alkuperää ei voi määritellä ainakaan ennen konservointia. Sekä lasit että metallilöydöt (21500:1-70) on pääluettelossa ryhmitelty niin, että kunkin kehähaudan esineet on luetteloitu erikseen, sitten asuinpaikkakerroksen metallit ja lasit ja vasta niiden jälkeen keramiikka, luu ja tiiviste koordinaatistoa seuraten (:71-466). Metallit ja lasit on merkitty löytökarttaan s. alanumeroineen ja niiden löytötilanteet on selostettu kappaleessa Kiinteät muinaisjäännökset.

Muut esinelöydät ovat hioinkivi (:395), joka tuli samasta maalatian likaläikästä kuin em. punainen lasinpala, pieni pala toistaiseksi tunnistamatonta mustaa ainetta (hartsia? :63), pienen luurenkaan puolikas (:11), yksi savihelmi (:20) ja pieni, mahdollisesti muotoiltu palaneen saven kappale (:44).

Keramiikkaa löytyi 4384 g. Se on tavallista vanhemman rautakauden keramiikkaa, koristeetonta ja karkeaa. Aineistossa on muutamia naarmupintaisia paloja. Noin 85 % keramiikasta löytyi 1. ja 2. tasosta ja vain n. 15 % alemmista kerroksista. Runsaimmat keskittymät olivat kehähaudan 1 alueella.

Palanutta luuta saatiin talteen 4870 g. Eniten sitä löytyi 2. ja 3. tasosta - yhteensä 71 % kokonaismäärästä. Runsaimmat luukeskittymätkin olivat kehähaudassa nro 1.

Palanutta savea löytyi 2700 g. Ensimmäisestä tasosta sitä tuli vain 43 g, mutta muiden tasojen suhteen stratigrafinen jakautuma oli tasaisempi kuin keramiikan tai luun: 2. tasosta 27,9 %, 3. tasosta 28,6 %, 4. tasosta 20,5 % ja 5. tasosta tai syvemmältä 21,5 %. Runsaimmin tiivistettä tuli ruudusta 290/480, missä ei havaittu mitään muita asuinpaikkajäännöksiä. Osa ruudusta on suuren kuusen takia toistaiseksi tutkimatta. Tiivistekeskittymiä oli myös mm. paalunsijoissa 5 ja 31 sekä kehähaudan nro 3. keskustan alla olleessa nokikuopassa (29).

Keramiikan, palaneiden luiden ja savitiivisteiden levintä käy tarkemmin ilmi kartasta s.

8. NÄYTTEET

Eri kohteista otettiin yhteensä 23 hiilinäytettä. Niistä 8 on viety Helsingin yliopiston Radiohiiliajoituslaboratorioon analysoitaviksi; tulokset eivät ole tätä kirjoitettaessa valmistuneet. Muut hiilinäytteet on luettelointu pääluetteloon KM 21500: Seuraavat näytteet ovat analysoitavina:

1. Kohde 1 lika- ja nokikuoppa, josta 5 juomasarven palaa; näyte kuopan pohjasta.
2. Kohde 5, kivetty paalunsija; näyte kuopan pohjasta
3. Kohde 24, liesi; näyte tasosta 5
4. Kohde 26, kivetty paalunsija; näyte tasoista 4-5
5. Kohde 30, kehähaudan nro 2 keskus; näyte tasoista 3-4
6. Sama kohde kuin ed.; näyte tasosta 5
7. Kohde 29, nokikuoppa; näyte 5 tason alapuolelta
8. Kohde 29, pieni, syvä nokikuoppa edellisen alla; näyte kuopan pohjasta

Kaivauksella otettiin kaksi fosfaattinäytesarjaa, molemmat tasokaivausalueelta kahden metrin välein. Ensimmäinen on 3. tasosta ja toinen, jolla on tarkoitus kartoittaa lähinnä asuinpaikkakerroksen fosfaattipitoisuudet, on otettu 5. tasosta. Tätä kirjoitettaessa näytteitä ei vielä ole analysoitu.

Paleoetnobotaanista tutkimusta varten otettiin maanäytettä. Ne on käsitelty kelluttamalla ja HuK Pirjo Jussila on tehnyt alustavan mikroskooppitutkimuksen. Tätä kirjoitettaessa näytteet ovat FT Marjatta Aallolla, joka tekee lopullisen botaanisen määrittelyn.

9. YHTEENVETO JA PÄATELMÄT

Kaivauksissa tutkittiin kolme kehähautaa ja niiden alla ollut asuinpaikkakerros. Kaikissa haudoissa oli suurista kivistä rakennettu ulkokehä, jonka sisällä oli pienemmistä kivistä ladottu 2-3 -kerroksinen tiivis maansekainen kiveys. Yhdessä haudassa oli lisäksi säännöllinen sisäkehä ja keskuskivi ja toisen keskustassa oli kolme suurta kivenjärkälettä, jotka näkyivät jo ennen turpeen kuorimista. Muuten kiveykset olivat kokonaan turpeen peitossa.

Sisäkehällisessä haudassa (nro 2) hautakalusto ja palaneita luita oli asetettu lohkaistulle keskuskivelle ja peitetty saman kiven toisella puolikkaalla. Osa esineistä ja luista löytyi keskuskiveä ympäröivästä nokimaasta. Oletettavasti tässä on vain yksi haudaus. Kehähaudan nro esineistö oli jakautunut laajemmalle alueelle ja luukeskittymiäkin oli useampia. Todennäköisesti tähän latomukseen on tehty useampia kuin yksi haudaus. Myös kehässä nro 3 on voinut olla kaksi tai useampia hautauksia: muinaisjään-
nöksen säilyneessä osassa oli kaksi luukeskittymää - yksi juomasarvien löytökohdassa ja toinen kaarisoljen pään löytöpaikan alapuolella.

Kalmistokerroksen alta tuli esiin yhden rakennuksen pohja, jonka koillispää oli tuhoutunut. Siinä oli sementtimäinen kovaksi talletunut pienten kivien sekainen harmahtava maalattia, joka oli paikoin vahvasti värjäätynyt. Lattian alueella ja välittömästi sen ulkopuolella oli viisi kivettyä ja useita kiveämättömiä paalunsijoja. Lattiassa oli soikea, matala kuoppaliesi ja toinenkin nokikuoppa, joka voi olla liesi. Toinen paalunsijaryhmä sijaitsi muutaman metrin maalattiasta etelään. Se voi olla osa toisesta rakennuksesta.

Esineistön perusteella haudat ovat ajoitettavissa nuorempaan roomalaisaikaan. Asuinpaikkajäänteiden täytyy olla vanhempia. Asuinpaikkakerroksesta ei tullut ajoitettavia löytöjä eivätkä C¹⁴ -analyysin tulokset ole valmistuneet tätä kirjoitettaessa.

Muinaisjännökset keskittyivät n. 200 m²:n alalle. Tämän alueen ulkopuolella kulttuurikerros oli tuhoutunut. Tutkittavan tontin pohjoisrajalla on kuitenkin vielä yksi laaja-alainen kiveys, joka voi olla muinaisjännös. Sen lisäksi kaivausalueella kasvavan suuren kuusen alla oleva kehähaudan nro 1 pohjoiskolkka on vielä tutkittava. Kuusen alla voi olla myös asuinpaikkajänteitä.

Helsingissä 17/5 1983
Evo. Luoma

KARTTALUETTELO

Yleiskartta MK 1:2000

Yleiskartta MK 1:500 (vrt. kaiv.ker. 1981, s.)

Pintavaaituskartta MK 1:100

Kohteiden numerointi MK 1:50

Löytökartta (keramiikka, palanut luu, palanut savi) MK 1:50

Löytökartta (metallit ja lasit) MK 1:50

Tasokartat (tasot 1 - 5) MK 1:50

Profiilikartat MK 1:50

Yksityiskohtakartat MK 1:25

Suurennos A.M. Tallgrenin kartasta v. 1916 MK 1:50

DIALUETTELO

Nro - Museoviraston arkisto

Nro 8683 - 8826 Helsingin yliopiston Arkeologian laitos

- 8683 Yleiskuva kaivausalueesta. Kuvattu huhtikuussa 1982 kellarin (vrt.) katolta kaakosta.
- 8684 Vrt. edellinen. Kuvattu etelästä.
- 8685 Yleiskuva kaivausalueesta ennen turpeen poistamista. Vasemmalla kellari, jonka kohdalla A.M. Tallgren kaivoi v. 1916. Etualalla näkyvä tie kiertää kaivausalueen itä- ja pohjoispuolelta päätyen taustalla näkyvään asuintaloon. Kuvattu itäkoillisesta (NEE).
- 8686 Vrt. edellinen. Kuvattu idästä.
- 8687 Yleiskuva kaivausalueesta. Oikealla em. asuinrakennus. Kuvattu pohjoisesta.
- 8688 Yleiskuva. Kuvattu kaakosta vaaituskoneen paikalta kellarin katolta.
- 8689 Yleiskuva kiintopistekiven ympäristöstä ennen turpeen poistamista. Kiintopisteenä käytetty kivi on kuvan vasemmassa laidassa. Kuvattu etelästä.
- 8690 Yleiskuva. Kuvattu Taustalla vasemmalla näkyy Vanumammantie ja aivan kuvan vasemmassa laidassa Vanutehtaan entisen konttorin paikalle rakennetun vajan seinustaa.
- 8691 Kehähaudan nro 1 ensimmäisen tason kiveystä idästä kuvattuna.
- 8692 Taso 1. Kuvattu vaaituskoneen paikalta kellarin katolta kaakosta. Lähimpänä paalu 286/478.
- 8693 Kehähaudan nro 1 kiveystä tasossa 1. Kuvattu vaaituskoneen paikalta kellarin katolta eteläkaakosta (SSE). Lähimpänä paalu 286/478.

- 8694 Vrt. edellinen. Kuvattu lounaasta.
- 8695 Vrt. edellinen. Kuvattu puusta koillisesta
- 8696 Vrt. edellinen. Kuvattu puusta koillisesta.
- 8697 Vasemmalla kivikehää nro 1 ja kiveystä tasossa 1. Kuvan yläreunassa kivikehää nro 3 vielä osittain maan peitossa. Huomaa runsas kiveys myös kivikehien välissä. Kuvattu koillisesta.
- 8698 Vrt. edellinen.
- 8699 Kehähaudan nro 1 kiveystä tasossa 1. Taustalla em. kellarin. Oikealla linja $y = 478$. Kuvattu pohjoisesta.
- 8700 Vasemmalla kehähaudan nro 1 kiveystä tasossa 1, oikealla kehähaudan nro 3 kiveystä. Kuvan vasemmassa reunassa linja $y = 478$. Kuvattu koillisesta.
- 8701 Vasemmalla kehäkiveystä nro 3 vielä osittain turpeen peitossa, oikealla alkaa erottua kehähaudan nro 2 kehäkiviä. Taso 1, kuvattu puusta kaakosta.
- 8702 Vrt. edellinen.
- 8703 Vrt. edellinen. Kuvattu eteläkaakosta (SSE).
- 8704 Kehähauta nro 2 tasossa 1; taustalla vasemmalla kehähaudan nro 3 kehäkiviä. Kuvattu itäkoillisesta (NEE).
- 8705 Kehähaudan nro 3 kiveystä tasossa 1 kuvattuna etelästä.
- 8706 Työkuva. Kehähaudan nro 1 ja 2. tasoa kaivetaan.
- 8707 Kuvan keskellä kehäkiveys nro 1; vasemmassa laidassa näkyy liesi. Taso 2. Kuvattu lounaasta.
- 8708 Vrt. edellinen. Taustalla vasemmalla kehähauta 2; 2. tason kaivaminen kesken. Edessä avaamaton kehähauta 3. Kuvattu etelä-lounaasta (SSW).
- 8709 Etualalla kehähauta nro 1, taso 2. Taustalla kivikehät nro 2 ja 3. Kuvattu kellarin katolta kaakosta.
- 8710 Kehähaudan nro 1 itäosa tasossa 2 kuvattuna samasta paikasta (=panoraama) kuin edellinen.

- 8711 Sama paikka kuin edellä kuvattuna luoteesta puusta.
- 8712 Kivikehää nro 1 ylhäältä koillisesta kuvattuna, taso 2. Rannerenkaan löytökohta kuvan keskellä kehäkiven alla. Vrt. in situ-kuvat.
- 8713 Kehäkiveys nro 1, taso 2. Kuvattu pohjoisesta.
- 8714 Taso 2. idästä kuvattuna. Vasemmalla kehä nro 1, oikeassa yläkulmassa kehä nro 2 ja liesi. Taustalla kuvan keskellä kehä nro 3.
- 8715 Kehä nro 2 ja liesi kuvattuna idästä. Taso 2.
- 8716 Vrt. edellinen. Kuvattu kaakosta.
- 8717 Työkuva. Kehähaudan nro 2 tasoa 3 kaivetaan.
- 8718 Kehähauta nro 2 ja liesi tasossa 2. Kuvattu kaakosta puusta.
- 8719 Kehähauta nro 2, taso 2. Kuvattu idästä.
- 8720 Vrt. edellinen. Kuvattu lähempää.
- 8721 Yksityiskohta kehähaudan nro 2 kiveyksestä: taso 2. Vasemmalla sisäkehä. Edessä oikealla paalu 294/472. Kuvattu lännestä.
- 8722 Ysityiskohta kehähaudan nro 2 kiveyksestä; taso 2. Vasemmalla ulkokehä, oikeassa reunassa sisäkehä. Haudan löydöt tulivat kuvassa äärimmäisenä oikella olevan lattean kiven alta. Kuvattu idästä.
- 8723 Kehähaudan nro 2 sisäkehä pohjoiskoillisesta kuvattuna. Taso 2. Vertaa seuraaviin kuviin.
- 8724 Sama kuin edellinen. Keskuskivi käännetty ylös.
- 8725 Vrt. edellinen. Keskuskiven alta paljastunut luukeskittymä ja pronssisoljen neula. Kuvattu lännestä.
- 8726 Sama kuin edellinen. Mitta NS-suunnassa.
- 8727 Sama kuin edellinen. Soljen oikealla puolella putkikeihäänkärjen pala.
- 8728 Sama kuin edellinen. Rautaveitsen ruoto puhdistettu näkyviin.

- 8729 Sama kuin edellinen. Osa kaularenkaasta tullut näkyviin. Kuvattu luoteesta.
- 8730 Sama kuin edellinen. Lisää kaularengasta paljastunut. Kuvattu lännestä.
- 8731 Sama kuin edellinen. Mitta NS-suunnassa.
- 8732 Sama kuin edellinen. Kaularengas tullut kokonaan esille.
- 8733 Sama kuin edellinen. Rautaveitsen terä puhdistettu esille.
- 8734 Sama kuin edellinen. Kuvattu hieman lähempää, pieni kivi kaularenkaan päältä poistettu.
- 8735 Sama kuin edellinen. Mitta NS-suunnassa.
- 8736 Kehähaudan nro 2 sisäkehä ja keskuskivi jonka päällä em. esineet olivat. Taustalla ulkokehää. Taso 3. Kuvattu pohjoisesta.
- 8737 Kivikehä nro 2 lännestä kuvattuna, taso 3.
- 8738 Kehähauta 3 itäkoillisesta kuvattuna; resentti pintakerros poistamatta.
- 8739 Vrt. edellinen. Kiveystä on paljastettu enemmän. Kuvattu idästä.
- 8740 Sama kuin edellinen. Kuvattu etelästä.
- 8741 Sama kohde kuin edellä kuvattuna koillisesta.
- 8742 Kivikehän nro 1 länsiosa, taso 3. Kuvattu kellarin katolta kaakosta.
- 8743 Saman kivikehän itäosa samasta paikasta kuvattuna.
- 8744 Sama kohta kuin edellä ylhäältä luoteesta kuvattuna. Taso 3.
- 8745 Saman kivikehän länsiosa kuvattuna ylhäältä pohjoiskoillisesta. Kuvan keskellä nokimaata ruuduissa 286/476-478, taso 3.
- 8746 Kehäkiveyksen nro 1 länsiosa puusta koillisesta kuvattuna. Taso 3.
- 8747 Kehäkiveys nro 1 koillisesta kuvattuna. Taso 3.

- 8748 Kivikehän nro 1 taso 3 kuvattuna lännestä puusta; vasem-
malla näkyy liesi.
- 8749 Vrt. edellinen. Kaivausalueen länsiosa, taso 3. Kuvattu
etelästä.
- 8750 Vrt. edellinen. Taso 3. Kuvattu puusta idästä. Edessä oikeal-
la likamaan ja kivien sekaista kovaksi tallaantunutta kult-
tuurikerrosta, todennäköisesti maalattiaa.
- 8751 Vrt. edellinen. Kuvattu ylhäältä kaakosta.
- 8752 Vrt. edelliset. Kuvan keskellä tallaantuneen kulttuuriker-
roksen raja. Kuvattu idästä.
- 8753 Kaivausalueen pohjoisosa tasossa 4. (asuinpaikkakerros)
kaakosta kuvattuna. Huomaa paalunsijat.
- 8754 Vrt. edellinen. Kuvan keskellä kivetyn tallaantuneen kult-
tuurikerroksen raja. Huom. paalunsijat.
- 8755 Sama kohde kuin edellä idästä kuvattuna. Diakuvan kehukseen
merkitty nuolilla paalunsijat ruuduissa 290-292/476,
290/474 ja 292/472.
- 8756 Ruudut 288-290/474-476, taso 4. Kuvan oikeassa reunassa
edellisessä kuvassa näkyvät paalunsijat. Kuvattu idästä.
- 8757 Asuinpaikkakerrosta lännestä kuvattuna. Taso 4.
- 8758 Asuinpaikkakerrosta pohjoisesta kuvattuna. Taso 5.
- 8759 Vrt. edellinen. Taso 5. Kuvattu ylhäältä kaakosta. Kuvan
oikeassa alakulmassa vierekkäiset paalunsijat ruuduissa
294/476-478.
- 8760 Kehähaudan nro 3 kiveystä pohjoiskoillisesta kuvattuna.
Taso 3.
- 8761 Kehähaudan nro 3 kiveystä etelästä kuvattuna. Taso 3.
- 8762 Vrt. edellinen.
- 8763 Kehähaudan nro 3 kiveystä kaakosta kuvattuna. Taso 3

- 8764 Kehähaudan nro 3 kiveystä tasossa 4. Kuvattu kaakosta. Lasisen juomasarven palasia löytyi mm. kuvan keskellä alalaidassa olevan suuren lohjenneen kiven vierestä.
- 8765 Vrt. edellinen. Kuvattu eteläkaakosta (SSE).
- 8766 Vrt. edellinen. Kuvattu idästä.
- 8767 Vrt. edellinen. Kuvattu luoteesta.
- 8768 Vrt. edellinen. Kuvattu luoteesta.
- 8769 Vrt. edellinen. Kuvattu luoteesta.
- 8770 Vrt. edellinen. Kuvattu pohjoisesta.
- 8771 Vrt. 17/14. Haljennut kivi ruuduissa 286/468-470. Kiven lounaispuolelta nokimaasta löytyi juomasarven palasia ja palanutta luuta. Kuvattu koillisesta.
- 8772 Vrt. edellinen. Löytölaatikossa juomasarven palasia.
- 8773 Työkuva. Terttu Vuorinen kaivamassa lasikeskittymää.
- 8774 Sama kuin edellinen.
- 8775 Työkuva. Lasinpaloja seulotaan jättehiekkasasta.
- 8776 Paalunsija ja nokimaata ruudussa 286/478. Taso 3. Kuvattu etelästä.
- 8777 Em. Paalunsaja sekä nokiläikkä ruudussa 286/476. Taso 3. Kuvattu luoteesta.
- 8778 Paalunsija ruudussa 286/482b. Taso 4. Mitta NS. Kuvattu idästä.
- 8779 Sama paalunsija kuin edellinen. Taso 5 $\frac{1}{2}$. Paalun tuki-kiveys tullut näkyviin. Kuvattu idästä.
- 8780 Liesi ruuduissa 292-294/474-476, taso 3. Mitta on SW-NE suunnassa. Kuvattu kaakosta.
- 8781 Sama kuin edellinen. Taso 4. Kuvattu kaakosta.
- 8782 Sama kuin edellinen. Taso 5. Kuvattu itäkoillisesta (NEE).
- 8783 Lieden itäpää ja kaksi paalunsijaa ruuduissa 294/476-478, taso 3 $\frac{1}{2}$. Kuvattu lännestä.

- 8784 Samat paalunsijat kuin edellä. Taso 5. Kuvattu idästä.
- 8785 Paalunsija ruudussa 294/476 (toinen edellisistä). Taso 6. Kuvattu lounaasta.
- 8786 Vahvaa nokimaata ja palaneita kiviä ruudussa 294/472, taso 5. Kuvattu lounaasta.
- 8787 Paalunsija ruudussa 290/474, taso 4. Kuvattu idästä.
- 8788 Nokimaaläikkä ruudussa 292/474a, taso 3 §. Kuvattu idästä.
- 8789 Paalunsija ruutujen 290/476b ja 292/476a rajalla. Taso 4. Kuvattu idästä.
- 8790 Sama kuin edellinen. Kuvattu etelästä.
- 8791 Sama paalunsija kuin edellinen. Taso 6. Mitta EW. Kuvattu etelästä.
- 8792 Paalunsija ruudussa 286/476b, taso 3. Kuvattu luoteesta.
- 8793 Nokiläikkä ruudussa 286/476c, taso 4. Kuvattu lounaasta.
- 8794 Paalunsija ruudussa 286/476, taso 5. Kuvattu luoteesta.
- 8795 Paalunsija (vrt. ed. ja nokimaata ruudussa 286/476, taso 5. Kuvattu lounaasta.
- 8796 Sama paalunsija kuin edellinen. Taso 6. Kuvattu pohjoisesta.
- 8797 Sama kuin edellinen. Taso 7. Kuvattu luoteesta.
- 8798 Sama kuin edellinen. Taso 8. Kuvattu pohjoisesta.
- 8799 Sama kuin edellinen. Taso 8. Kuvattu pohjoisluoteesta.
- 8800 Sama kuin edellinen. Taso 9. Kuvattu etelästä.
- 8801 Paalunsija ruudussa 290/472c, taso 4. Kuvattu pohjoisesta.
- 8802 Paalunsija ruudussa 292/472b, taso 3 ½. Kuvattu pohjoisesta.
- 8803 Nokiläikkä ruudussa 290/474, taso 4. Kuvattu kaakosta.
- 8804 Paalunsija ja nokimaata ruuduissa 292/470-472. Taso 4. Kuvattu luoteesta.
- 8805 Vahva nokimaaläikkä ruudussa 296/478. Kuvattu koillisesta.

- 8806 Kehäkiveyksen nro 3 alta paljastunutta vahvaa nokimaata ruuduissa 286-288/474. Kuvattu kaakosta.
- 8807 NW-SE -suuntaista profiilia. Kuvattu lounaasta.
- 8808 Sama profiili kuin edellinen.
- 8809 Sama profiili kuin edellinen.
- 8810 Sama profiili kuin edellinen.
- 8811 Länsi-itä -suuntaista profiilia ruudussa 286/478. Kuvattu pohjoisesta.
- 8812 Lansi-itä -suuntaista profiilia ruudussa 286/480. Kuvattu pohjoisesta.
- 8813 Kaivausalueen laajennusta ruudusta 284/480-482. Kuvattu etelästä. Huomaa punainen hiekkakivi.
- 8814 Pronssiketjua (KM 21500:) in situ 286/480a itä-länsi -suuntaisessa profiilissa. Kuvattu luoteesta.
- 8815 Rannerengas (KM 21500:) in situ ruudussa 290/476b, taso 3. Kuvattu pohjoisesta.
- 8816 Sama kuin edellinen lähempää kuvattuna.
- 8817 Sama rannerengas kuin edellinen.
- 8818 Kehähaudan nro 2 löytöjä.
- 8819 Sama kuin edellinen.
- 8820 Rannerenkaankappaleet KM 21500: ja pronssiesineen fragmentti KM 21500:
- 8821 Kaarisolki KM 21500:
- 8822 Kiveystä koekuopassa tontin nro 2 koillislaidassa.
- 8823 Sama kiveys kuin edellinen.
- 8824 Työkuva. Kehähautaa nro 1 kaivetaan.
- 8825 Työkuva. Kehähauta nro 2 keskustaa kaivetaan.
- 8826 Työkuva. Sama kuin edellinen.

NEGATIIVILUETTELO

Salo Vanutehdas 3 1982 ja Vanutehdas 4 1982 negatiivit

6 x 7

- 56549 Vanu 3, röykkiö 1. Pintamaa poistettu. Taustalla Saton rivitalo. Kuvattu kaakosta.
- 56550 Sama kuin edellinen. Kuvattu koillisesta.
- 56551 Vanu 3, röykkiö 2. Pintamaa poistettu. Taustalla Saton rivitalo. Kuvattu kaakosta.
- 56552 Sama kuin edellinen. Kuvattu luoteesta.
- 56553-557 Vanu 4. Panoraama kaivausalueesta. Äärimmäisenä vasemmalta työmaakoppina käytetty asuinrakennus. Kuvattu kellarin katolta, jonka kohdalla A.M. Tallgren kaivoi v. 1916.
- 56558 Vanu 4. Yleiskuva. Vasemmalla em. kellari. Kuvattu idästä.
- 56559-560 Vanu 4. Yleiskuva. Oikealla em. asuinrakennus. Kuvattu pohjoisesta.
- 56561-563 Vanu 4. Tontin nro 2 itäosaa kuvattuna pohjoisesta, vanhan tehdasrakennuksen raunioilta.
- 56564-565 Vanu 4. Tontin nro 2 luoteisosa koillisesta kuvattuna.
- 56566 Vanu 3, röykkiö 2. Kaakkoissektori, taso 1. Kuvattu kaakosta.
- 56567 Vanu 3, röykkiö 2. Luoteissektori, taso 1. Kuvattu luoteesta.
- 56568 Vanu 3, röykkiö 1. Luoteissektori, taso 1. Kuvattu luoteesta.
- 56569 Sama kuin edellinen. Kuvattu pohjoisesta.
- 56570 Vanu 3, röykkiö 1. Kaakkoissektori, taso 1. Kuvattu etelästä.
- 56571 Vanu 3, röykkiö 1. Kaakkoissektori, taso 1. Kuvattu eteläkaakosta.

- 56572 Vanu 3, röykkiö 2. Kaakkoissektori, taso 2. Kuvattu kaakosta.
- 56573 Sama kuin edellinen. Kuvattu kauempaa.
- 56574 Vanu 3, röykkiö 2. Luoteissektori, taso 2. Kuvattu luoteesta.
- 56575 Vanu 3, röykkiö 1. Luoteissektori, taso 2. Lähikuva ruuduissa 214/443 ja 214/444 olleesta pienistä kivistä tehdystä latomuksesta. Kuvattu idästä.
- 56576 Vanu 3, röykkiö 1. Luoteissektori, taso 2. Kuvattu pohjoisesta. Etelä on ylhäällä, länsi oikealla. Vrt. nro 56575.
- 56577 Sama kuin edellinen. Kuvattu pohjoisesta.
- 56578 Vanu 3, röykkiö 1. Kaakkoissektori, taso 2. Kuvattu etelästä.
- 56579-80 Vanu 4. Yleiskuva tontin nro 2 luoteisosan metsästä.
- 56581-583 Vanu 4. Panoraama kellarin katolta, taso 1.
- 56584-585 Vanu 4. Panoraama tieltä kaivausalueen itäpuolelta. Taso 1. Vasemmalla em. kellari.
- 56586 Vanu 4. Vrt. edellinen. Kuvattu puusta koillisesta.
- 56587 Vanu 3, röykkiö 2. NS-profiili 220-222/461,5. Kuvattu idästä.
- 56588 Sama kuin edellinen ilman mittaa.
- 56589 Vanu 3, röykkiö 2. EW-profiili 223/459-460.
- 56590 Vanu 3, röykkiö 2. Luoteissektori, taso 3. Kuvattu luoteesta.
- 56591 Vanu 3, röykkiö 2. NS-profiili 223-225/461,5.
- 56592 Vanu 3, röykkiö 1. Luoteissektori, taso 3. Kuvattu pohjoisesta.
- 56593 Sama kuin edellinen. Kuvattu pohjoisesta.

- 56594 Vanu 3, röykkiö 1. Kaakkoissektori, taso 3. Kuvattu etelästä.
- 56595 Sama kuin edellinen. Kuvattu kaakosta.
- 56596 Vanu 3, röykkiö 1. Nokilaikku osittain kehäkiven alla ruudussa 214/442, taso 4. Mitta NS. Kuvattu idästä.
- 56597 Sama kuin edellinen. Mitta NS. Kuvattu pohjoisesta.
- 56598-599 Vanu 4. Panoraama kellarin katolta, taso 1.
- 56600 Vanu 4. Vasemmalla kehähaudan nro 1 kiveystä tasossa 1. Kuvattu koillisesta.
- 56601-604 Vanu 4. Panoraama. Vasemmalla kehähaudan nro 1 kiveystä tasossa 1, oikealla kehähaudan nro 3 kiveystä. Kuvattu pohjoisesta.
- 56605 Vanu 3, röykkiö 1. Luoteissektori, taso 4. Kuvattu pohjoisesta.
- 56606 Vanu 3, röykkiö 1, kaakkoissektori, taso 4. Rautakuonan löytökohta ruudussa 212/445-446. Mitta NS. Kuvattu lännestä.
- 56607-608 Vanu 4. Panoraama. Tontin nro 2 pohjoiskulma.
- 56609 Vanu 3, röykkiö 2. Lounaissektori, taso 1. Kuvattu lounaasta.
- 56610 Sama kuin edellinen. Kuvattu lounaasta.
- 56611 Vanu 3, röykkiö 1. NS-profiili 214-216/444,5 lännestä.
- 56612 Vanu 3, röykkiö 1. EW-profiili 214/445-446 etelästä.
- 56613 Vanu 3, röykkiö 1. EW-profiili 214/443-444 pohjoisesta.
- 56614 Kaarisolki KM 21500:33.
- 56615-617 Vanu 4. Panoraama. Kaivausalueen pohjoisosa. Taso 1. Kuvattu koillisesta.
- 56618 Sama kuin 56616.
- 56619-620 Vanu 4. Panoraama. Sama alue kuin 56615-17, taso 1. Kuvattu lounaasta.

- 56621 Vanu 3, röykkiö 1. Koillissektori, taso 1. Kuvattu koillisesta.
- 56622 Vanu 3, röykkiö 1. Lounaissektori, taso 1. Kuvattu etelästä.
- 56623 Sama kuin edellinen. Kuvattu lounaasta.
- 56624-627 Vanu 4. Panoraama kellarin katolta. Edessä kehähauta nro 1, taustalla kehähaudat 2 ja 3. Taso 2.
- 56628-629 Vanu 4. Panoraama, kuvattu kaivausalueen lounaiskolkasta. Taso 2.
- 56630-631 Vanu 4. Panoraama. Vasemmalla kehähauta nro 1, oikealla haudat 2 ja 3. Huomaa liesi. Taso 2. Kuvattu idästä.
- 56632-635 Vanu 4. Panoraama. Taso 2. Kuvattuna kaivausalueen koillisreunasta. Vrt. edellinen.
- 56636-637 Vanu 4. Kivikehää nro 1 ylhäältä koillisesta kuvattuna. Taso 2. Vrt. in situ kuvat 56668 ja 56828.
- 56638-640 Vanu 4. Panoraama. Kaivausalueen pohjoisosa kuvattuna kuusesta. Vasemmassa alakulmassa kehähaudan nro 1 kiviä. Keskellä kehähaudat 2 ja 3.
- 56641 KM 21500:22 ym.
- 56642 Vanu 4. Nokiläikkä ruudussa 286/478, taso 2. Läikästä löytyi palanutta luuta. Mitta EW. Kuvattu etelästä.
- 56643-646 Yleiskuva (panoraama) Vanutehtaanmäestä. Kuvattu Ollikkalan koulun katolta.
- 56647 Vanu 3, röykkiö 2. Lounaissektori, taso 3. Kuvattu lounaasta.
- 56648 Vanu 3, röykkiö 1. Lounaissektori, taso 2. Kuvattu etelästä.
- 56649 Sama kuin edellinen.
- 56650 Sama kuin edellinen. Kuvattu lounaasta.

- 56651-654 Vanu 4. Panoraama. Oikealla kehähauta nro 2, vasem-
malla kehähauta nro 3, jonka päällä resenttiä pinta-
kerrosta. Taso 2.
- 56655-656 Sama kuin edellinen. Kuvattu kellarin päältä kaakos-
ta.
- 56657-658 Vanu 4. Kehähauta nro 2, taso 2. Kuvattu koillisesta.
- 56659-661 Vanu 4. Panoraama kehähaudasta 2, taso 2. Kuvattu
kaakosta.
- 56662-664 Sama kohde kuin edellä. Kuvattu lännestä.
- 56665 Vanu 4. Yleiskuva kiintopistekuvan ympäristöstä ennen
pintamaan poistamista. Kuvattu etelästä.
- 56666 Vanu 4. Rannerengas (KM 21500:) in situ ruudussa
290/477, taso 3. Kuvattu pohjoisesta.
- 56667 Sama kuin edellinen.
- 56668 Sama kuin ed. kauempaa kuvattuna.
- 56669 Vanu 3, röykkiö 1. Lounaissektori, taso 3. Kuvattu
etelästä.
- 56670 Vanu 3, röykkiö 1. Koillissektori, taso 3. Kuvattu
koillisesta.
- 56671 Vanu 4. Kehähaudan nro 2 sisäkehä pohjoiskoillisesta
kuvattuna. Taso 2. Vrt. seuraaviin kuviin.
- 56672 Sama kuin edellä. Keskuskivi käännetty ylös.
- 56673 Vrt. ed. Keskuskiven alta paljastunut luukeskittymä
ja pronssisoljen neula. Kuvattu lännestä.
- 56674 Sama kuin edellä. Mitta NS. Kuvattu lännestä.
- 56675 Sama kuin edellä. Soljen oikealla puolella putkikei-
häänkärjen pala.
- 56676 Sama kuin ed. Rautaveitsen ruoto ja osa kaularenkaas-
ta tullut esille.

- 56677 Sama kuin ed. Lisää kaularenkaasta tullut näkyviin.
- 56678 Sama kuin ed. Mitta NS.
- 56679 Sama kuin edellä ilman mittaa. Rautaveitsen terä puhdistettu näkyviin.
- 56680 Sama kuin edellä. Kaularenkaan päällä ollut kivi poistettu. Mitta NS.
- 56681 Sama kuin edellinen ilman mittaa.
- 56682-683 Vanu 4. Ruutu 286/478, taso 3. Kuvattu etelästä.
- 56684-686 Vanu 4. Panoraama kellarin katolta kehähaudasta nro 1. Taso 3.
- 56687-688 Vanu 4. Panoraama kaivausalueesta tasossa 3. Kuvattu lounaasta.
- 56689 Vanu 4. Kivikehää nro 1 ylhäältä koillisesta kuvattuna. Taso 3.
- 56690 Vanu 4. Kivikehä nro 2 ja liesi tasossa 3. Kuvattu kaakosta.
- 56691 Vanu 4. Liesi tasossa 3. Keskellä ruudun 294/476 paalu. Kuvattu kaakosta. Mitta SW-NE.
- 56692 Sama kuin ed.
- 56693 Vanu 4, kehähauda 2. Taso 3. Kuvattu lännestä.
- 56694 Vanu 4. Kehähaudan nro 2 sisäkehä ja keskuskivi, jonka päällä em. esineet olivat. Taustalla ulkokehää. Taso 3. Kuvattu pohjoisesta.
- 56695-698 Vanu 4. Panoraama kehähaudan nro 3 kiveyksestä tasossa 3. Kuvattu kaakosta.
- 56699-701 Vanu 4. Panoraama kehähaudasta nro 3 tasossa 3. Kuvattu koillisesta.
- 56702 Vanu 4. Paalunsija ruudussa 292/472, taso 3 1/2. Mitta SE-NW. Kuvattu pohjoisesta.
- 56703 Vanu 4. Sama kuin ed.

- 56704 Vanu 4. Lieden itäosa ja 2 paalunsijaa ruuduissa 294/476-478. Taso 4. Kuvattu lännestä.
- 56705-706 Vanu 4. Asuinpaikkakerrosta (taso 4) kaakosta kuvattuna. Huomaa paalunsijat ja etualalla kovaksi tullaantuneen kulttuurikerroksen raja.
- 56707-712 Vanu 4. Panoraama kaivausalueesta tasossa 4. Vrt. edellinen.
- 56713 Vanu 4. Paalunsija ruutujen 290/476 ja 292/476 rajalla. Taso 4. Kuvattu idästä.
- 56714 Vanu 4. Liesi ruuduissa 294/476-478, taso 4. Kuvattu koillisesta.
- 56715 Vanu 4. EW-suuntaista profiilia ruudussa 286/478. Kuvattu pohjoisesta.
- 56716 Vanu 4. Paalunsija ruudussa 286/476. Taso 4.
- 56717 Sama kuin edellinen.
- 56718 Vanu 4. Paalunsijat ruuduissa 294/476-478, taso 5. Kuvattu kaakosta.
- 56719 Vanu 4. Asuinpaikkakerrosta tasossa 5. Kuvattu kaakosta.
- 56720 Spiraalisormus KM 21500:5.
- 56721 Spiraalisormus KM 21500:8.
- 56722 Pronssiketjua KM 21500:6, 9.
- 56723 Vyönsolki KM 21500:4.
- 56724 Sormuksen fragmentteja 21500:1, 7.
- 56725 Juomasarvien paloja KM 21500:49-50.

24 x 36

- 56726 Vanu 4. Työkuva.
- 56727-728 Vanu 4. Panoraama tieltä kaivausalueen itäpuolelta. Taso 1. Vasemmalla em. kellari.
- 56729-731 Vanu 4. Panoraama kehähaudan nro 1 ensimmäisen tason kiveyksestä. Kuvattu pohjoisesta.
- 56732 Vanu 3, röykkiö 2.
- 56733 Vanu 3, röykkiö 2. Kaakkoissektori, taso 3. Kuvattu kaakosta.
- 56734 Vanu 3, röykkiö 1. Luoteissektori, taso 3. Kuvattu pohjoisesta.
- 56735 Vanu 3, röykkiö 1. Kaakkoissektori, taso 3. Kuvattu etelästä.
- 56736 Vanu 4. Paalunsija ruudussa 286/482b, taso 5 1/2. Mitta NS. Kuvattu idästä.
- 56737 Vanu 4. Asuinpaikkakerrosta kaakosta kuvattuna. Taso 4. Huomaa kovaksi tallaantuneen kulttuurikerroksen raja.
- 56738-741 Vanu 4. Panoraama asuinpaikkakerroksesta tasossa 4. Vrt. edellinen.
- 56742 Vanu 4. Asuinpaikkakerrosta lännestä kuvattuna. Taso 4.
- 56743-745 Vanu 4. Panoraama asuinpaikkakerroksesta tasossa 4. Kuvattu lännestä.
- 56746 Vanu 4. Paalunsija ruutujen 290/476b ja 292/476a rajalla. Taso 4. Kuvattu idästä.
- 56747 Sama kuin edellinen. Kuvattu etelästä.
- 56748 Vanu 4. Paalunsija ruudussa 290/474c, taso 4. Kuvattu idästä.
- 56749 Vanu 4. Paalunsija ja nokimaata ruuduissa 292/470-472, taso 4. Kuvattu luoteesta.

- 56750 Vanu 4. Kuvan keskellä kovaksi tallaantuneen likamaan ja kivien sekaisen kulttuurikerroksen raja. Taso 4. Kuvattu idästä.
- 56751 Sama kohde kuin edellä.
- 56752-753 Vanu 4. Kehähaudan nro 2 löytöjä.
- 56754 Vanu 4. Rannerengas KM 21500:35.
- 56755 Vanu 4. Paalunsija ruudussa 290/470, taso 4. Kuvattu pohjoisesta.
- 56756 Vanu 4. Rapautunut kivi ruudussa 468/470 C. Taso 4.
- 56757-759 Vanu 4. Panoraama kehähaudan nro 3 kiveyksestä tasossa 4. Kuvattu kaakosta.
- 56760 Vanu 4. Kehähaudan nro 3 kiveystä tasossa 4. Kuvattu etelästä.
- 56761-763 Vanu 4. Panoraama kehähaudasta nro 3 tasossa 4.
- 56764-767 Vanu 4. Panoraama kehähaudasta nro 3 tasossa 4. Vrt. ed.
- 56768 Vanu 4.
- 56769 Vanu 4. Paalunsija ruudussa 286/476b, taso 5. Kuvattu luoteesta.
- 56770 Vanu 4. Paalunsija ruutujen 290/476b ja 292/476a rajalla. Taso 6. Mitta EW. Kuvattu etelästä.
- 56771-773 Vanu 4. Panoraama asuinpaikkakerroksesta tasossa 5. Kuvattu pohjoisesta.
- 56774 Vanu 4. Liesi ruuduissa 294/476-478, taso 5. Kuvattu itäkoillisesta.
- 56775 Vanu 4. Vahvaa nokimaata ja palaneita kiviä ruudussa 294/472, taso 5. Kuvattu lounaasta.
- 56776 Vanu 4. Asuinpaikkakerrosta tasossa 5. Kuvattu pohjoisesta. Sama kuin 56771-773.
- 56777 Vanu 4. Vahva nokimaaläikkä ruudussa 296/478. Kuvattu koillisesta.

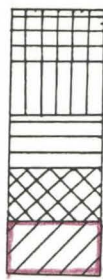
- 56778 Vanu 4. Paalunsija ruudussa 286/476.
- 56779 Vanu 4. Juomasarven palasia löytölaatikossa.
- 56780 Vanu 4. Vrt. ed. Juomasarven palasia löytyi mm. kuvassa näkyvän suuren haljenneen kiven koillispuolelta. Kuvattu etelästä.
- 56781 Vanu 4. Pyöreä, halkaisijaltaan 20 cm nokilaikku, jonka länsireunasta (vasemmalla) löytyi suuria rautakuonan palasia. Ruutu 294/472. Kuvattu etelästä.
- 56782 Vanu 4. Pronssiketjua (KM 21500:6) in situ ruudun 286/480a EW-suuntaisessa profiilissa. Kuvattu luoteesta.
- 56783-790 Vanu 4. NW-SE -suuntainen profiili 296/478-292/482. Kuvattu lounaasta.
- 56791 Vanu 4. Paalunsija ruudussa 286/476, taso 6. Kuvattu idästä.
- 56792 Sama kuin edellinen. Kuvattu pohjoisesta.
- 56793 Sama kuin edellinen. Kuvattu idästä.
- 56794 Vanu 4. Kehähauta 1, suuren kuusen alle jäänyttä tutkimatonta kivikkoa. Kuvattu kaakosta.
- 56795 Sama kohde kuin edellinen. Kuvattu etelästä.
- 56796 Sama kohde kuin ed. Kuvattu lännestä.
- 56797-798 Vanu 4. Kaivausalueen laajennusta 284/480-482. Kuvattu etelästä. Huomaa punainen hiekkakivi.
- 56799 Vanu 4. Kehäkiveyksen nro 3 alta paljastunutta kulttuurikerrosta. Kuvattu lännestä. Vertaa seuraavaan kuvaan.
- 56800 Vanu 4. Kehäkiveyksen nro 3 alta paljastunutta vahvaa nokimaata ruuduissa 286-288/474. Kuvattu kaakosta.
- 56801 Vanu 4. Työkuva; kehähaudan nro 3 keskustaa kaivetaan.

- 56802 Sama kuin ed.
- 56803 Sama kuin ed.
- 56804-805 Vanu 4. Kehähaudan nro 3 keskustaa pohjoisesta kuvattuna. Mitta EW. Juomasarven palasia löytyi mm. kuvan alalaidassa olevan kiintopisteenä käytetyn kiven vierestä.
- 56806 Sama kohde kuin ed. Mitta EW.
- 56807-809 Sama kohde kuin edellä. Ylempi mitta EW, alempi NS-suunnassa.
- 56810-812 Vanu 4. Kiveystä koekuopassa tontin nro 2 koillislaidassa.
- 56813-818 Vanu 4. Panoraama kehähaudasta nro 1 tasossa 2. Kuvattu kaivausalueen koillisreunasta.
- 56819-820 Vanu 4. Oikealla kehähaudan nro 1 länsiosaa, vasemmalla kehähauta nro 3:n kehää vielä osittain resentin pintakerroksen peittämänä. Kuvattu etelästä.
- 56821 Vanu 3, röykkiö 1. NS-profiili 213/444,5 idästä.
- 56822 Vanu 4. Työkuva, ensimmäistä tasoa piirretään.
- 56823 Vanu 3, röykkiö 2. Vahvaa nokimaata lounaissektorin tasossa 2. Kuvattu luoteesta.
- 56824-827 Vanu 4. Panoraama kiintopisteenä käytetyn kiven ympäristöstä ennen pintamaan poistamista.
- 56828 Vanu 4. Rannerengas (KM 21500:35) in situ ruudussa 290/477, taso 3. Kuvattu pohjoisesta. Mitta EW.
- 56829 Sama kuin ed. ilman mittaa.
- 56830 Vanu 3, röykkiö 1. Koillissektori, taso 3. Kuvattu koillisesta.
- 56831 Vanu 4. Kehähaudan nro 2 keskuskiven alta paljastunut luukeskittymä ja pronssisoljen neula. Kuvattu lännestä. Mitta NS.

- 56832 Sama kuin ed. Solki puhdistettu esille.
- 56833-837 Työkuvia. Kehähaudan nro 2 löytöjä puhdistetaan näkyviin.
- 56838 Vrt. 56831 ja 56832. Rautaveitsen terä puhdistettu esille.
- 56839 Vanu 4. Nokimaata ruuduissa 286/476-478, taso 3. Kuvattu luoteesta.
- 56840 Vanu 3, rökkiö 1. Koillissektori, taso 2. Kuvattu koillisesta.
- 56841-843 Vanu 4. Työkuvia; kehähaudan nro 2 toista tasoa kaivetaan.
- 56844-845 Vanu 4. Panoraama kaivausalueesta tasossa 2.
- 6 x 6
- 56846-857 Vanu 4. Tornikartta. Taso 3. Kehähauta 2.
- 56858-867 Vanu 4. Tornikartta. Taso 4. Asuinpaikkajäänteitä.

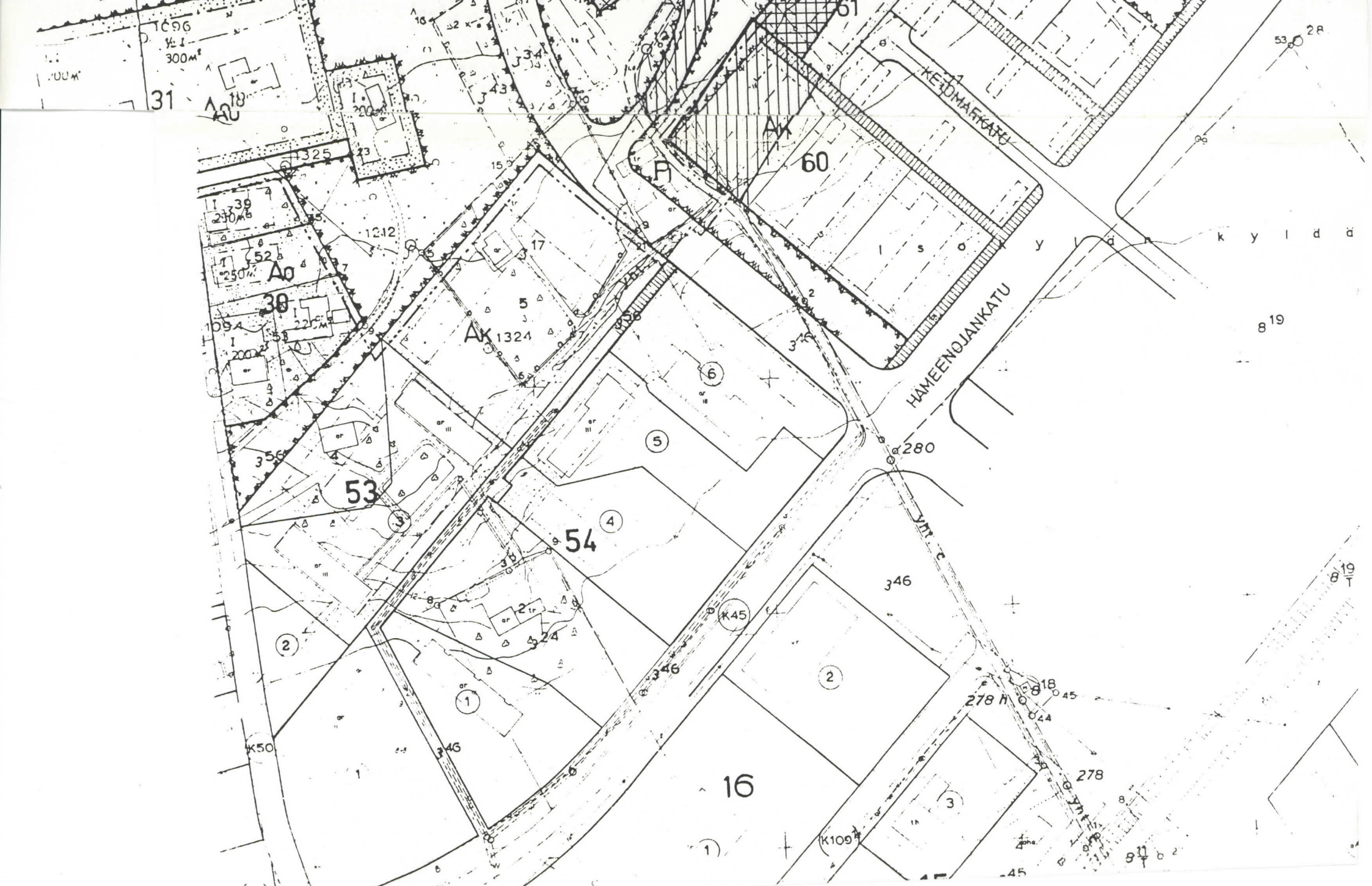
Kopio Salon kaupungin Ollikkalan kaupunginosan asemakaavakartasta MK 1:2000. Pohjakartta laadittu 1960 ja täydennetty 1976.

— kaivaus tutkittu alue
 — suoritettut tarkastukset

VANUTEHDAS 1, 1979
 VANUTEHDAS 1, 1980
 VANUTEHDAS 2, 1980-81
 VANUTEHDAS 3, 1981
 VANUTEHDAS 4, 1982

SALO VANUTEHDAS 3 / 1981, 1982
 VANUTEHDAS 4 / 1982

MK 1: 500

Pohjana käytetty Salon kaupungin pohjakarttaa 1: 500

Piirt. D.Fewster

 Tasokaivauksena tutkittu alue 1981

 Tasokaivauksena tutkittu alue 1982

 Turve poistettu ja alue tarkastettu
 1981, 1982

 Röykkiö

 Kehähauta

 Vanha hiekkakuoppa

 Tontin rajalinja ja kulmapiste

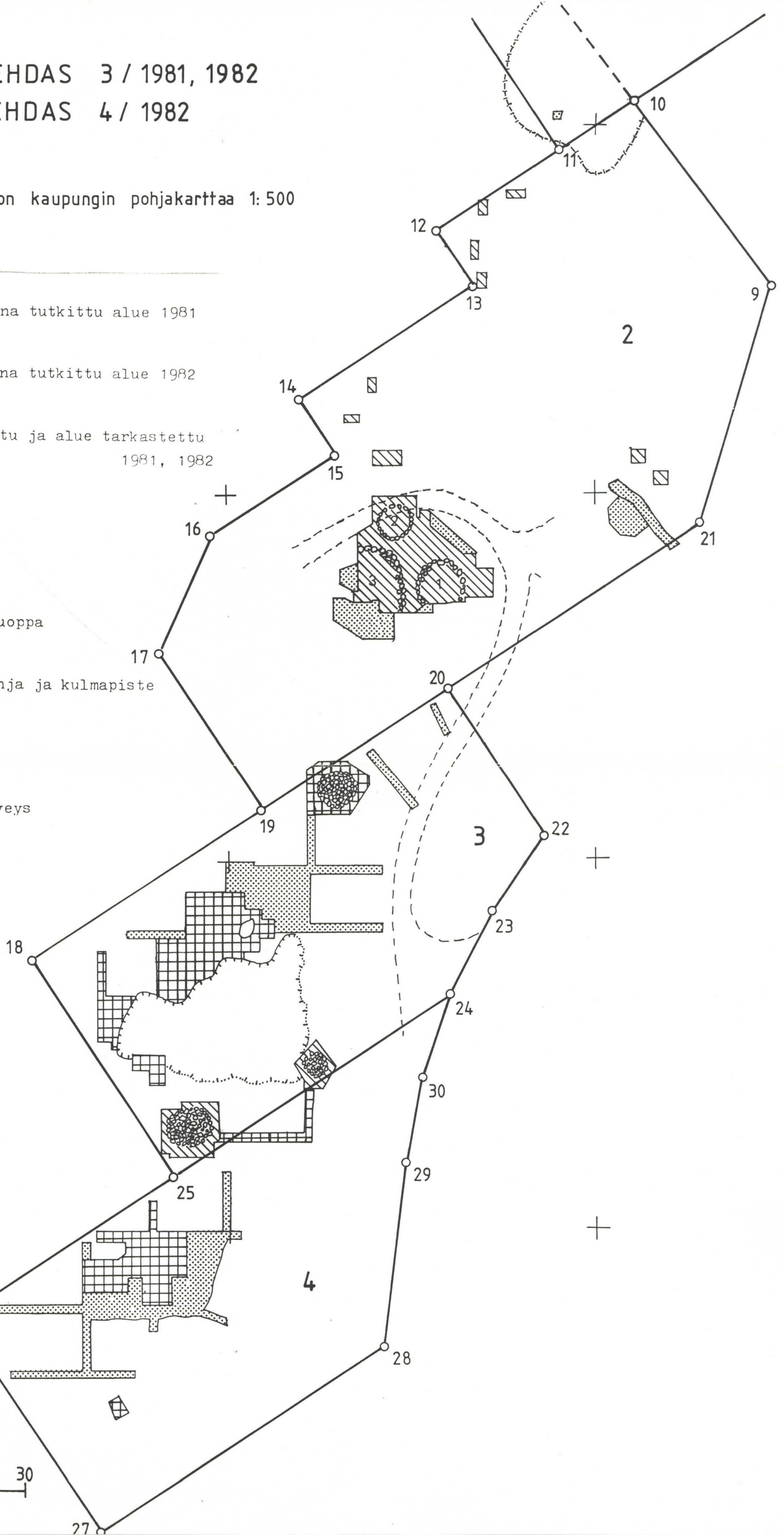
 Tie

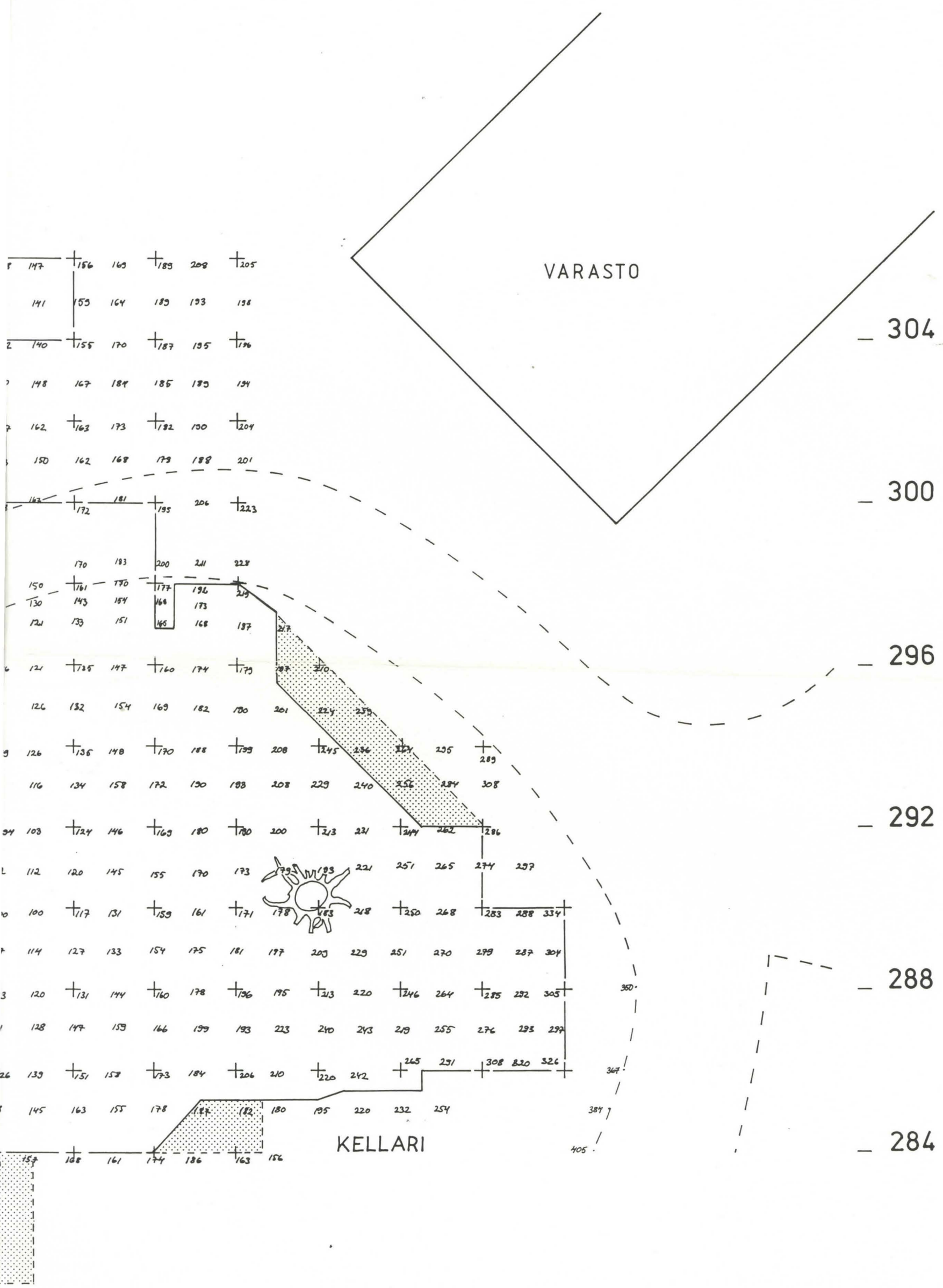
 Tutkimaton kiveys

X= 6699200

Y= 452400

VARASTO

— 304

— 300

— 296

— 292

— 288

— 284

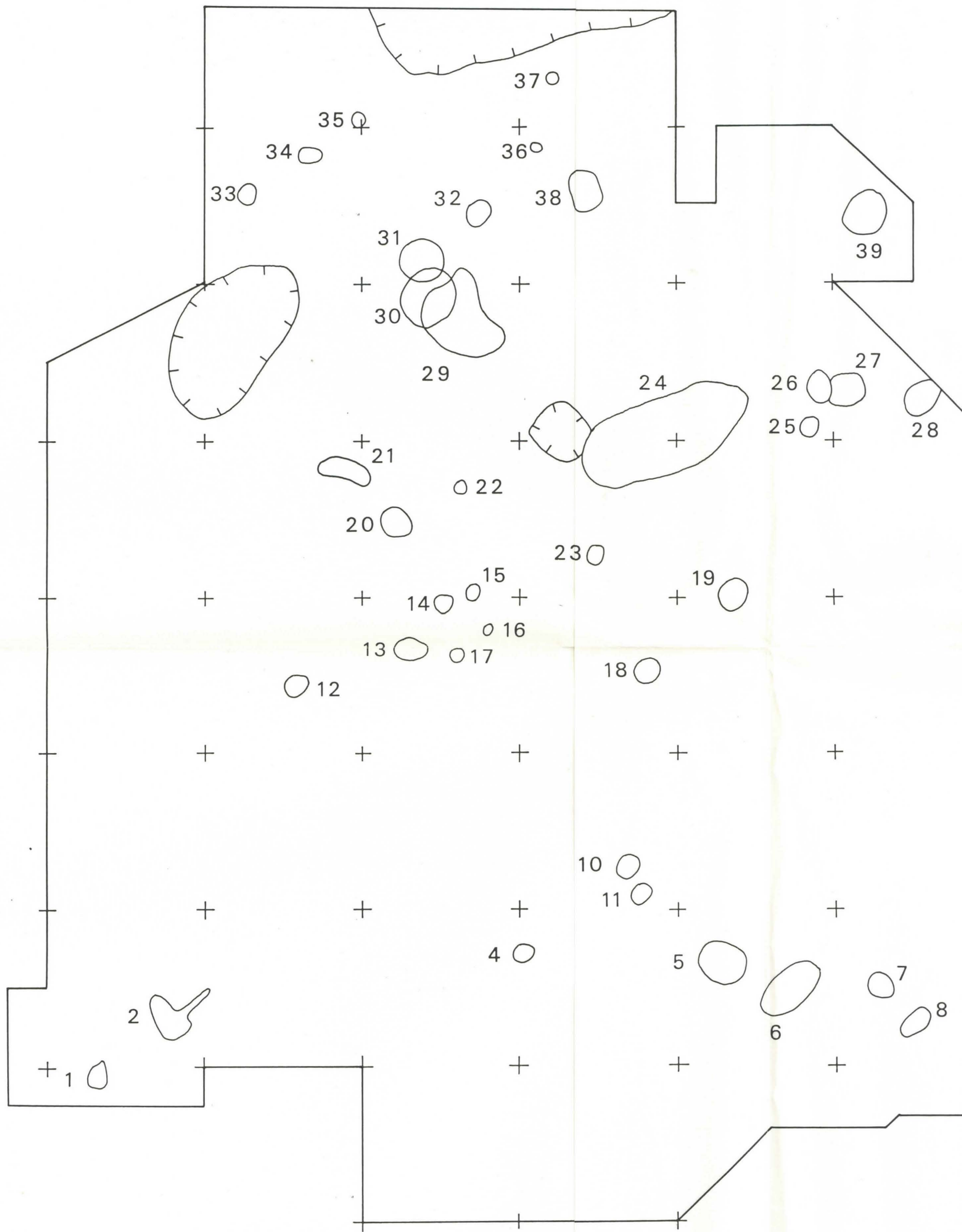
KELLARI

474

478

482

486

468

470

472

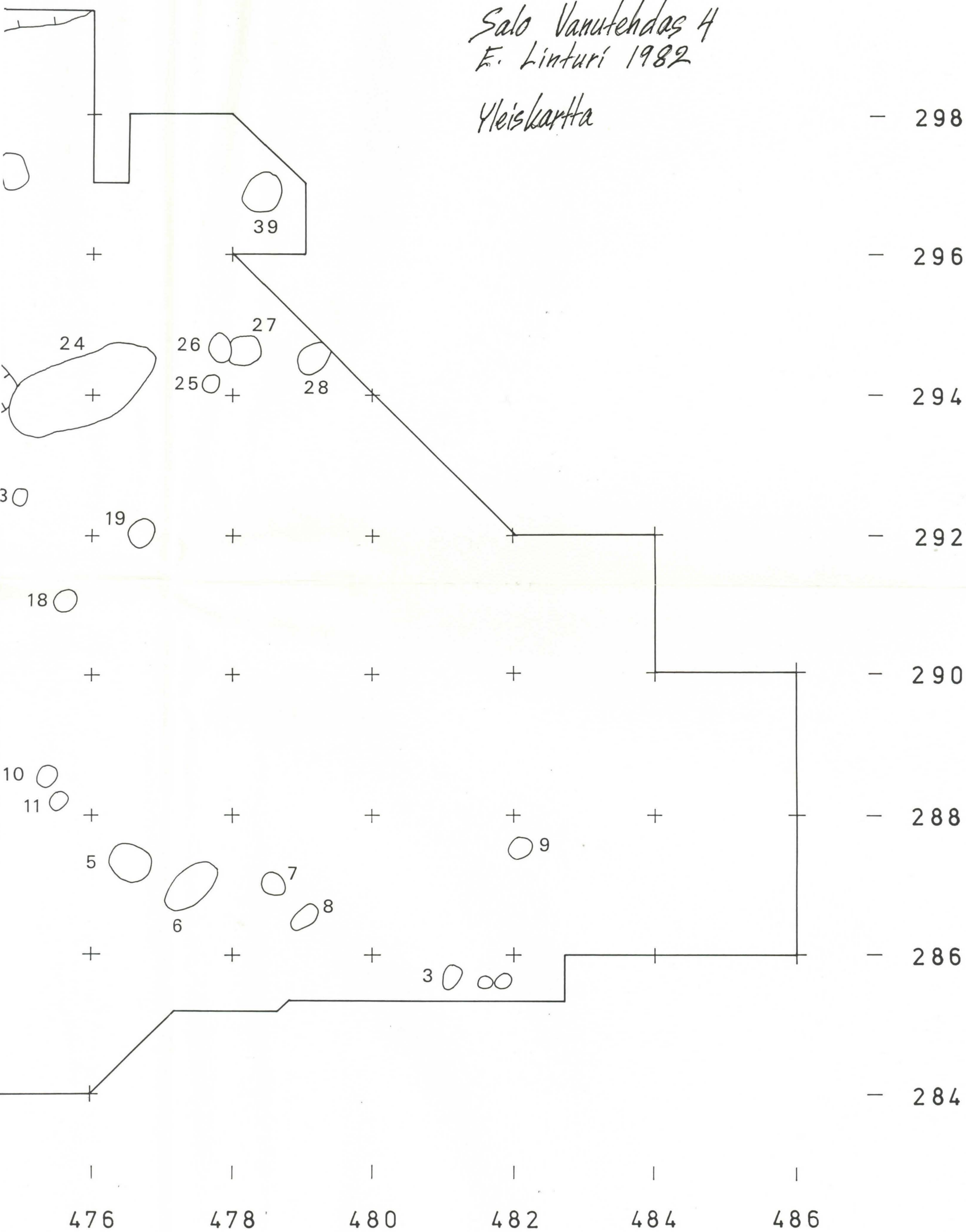
474

476

478

Salo Vanutehdas 4
E. Linturi 1982

Yleiskartta

SALO VANUTEHDAS 4

E. LINTURI 1982

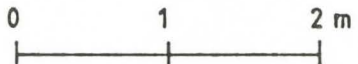
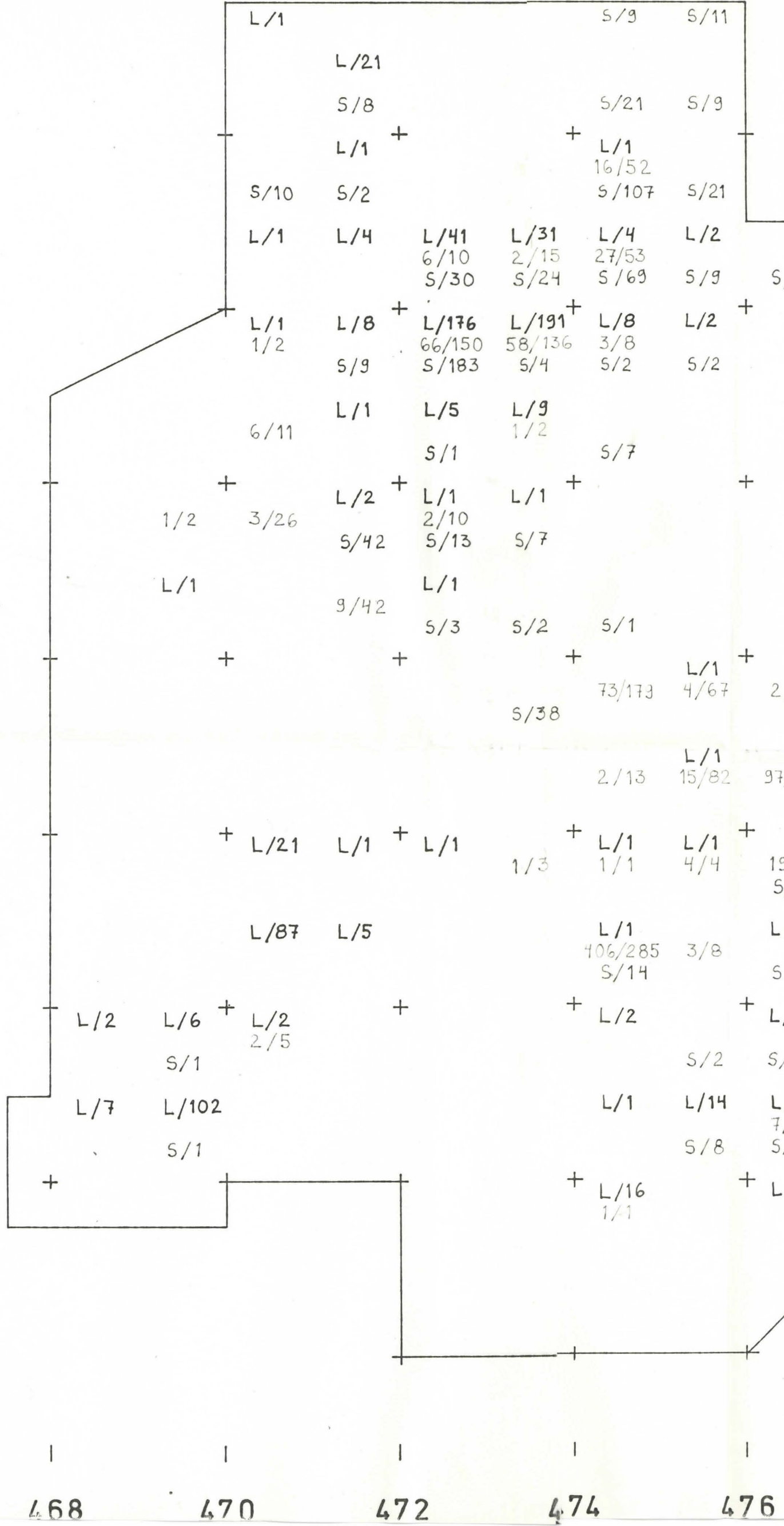
LÖYTÖKARTTA

MK 1:50

L/1=LUUTA 1 G

6/11=KERAMIKKAA 6 KPL, 11 G

S/17=PALANUTTA SAVEA 17 G

468 470 472 474 476

SALO VANUTEHDAS 4

E. LINTURI 1982

LÖYTÖKARTTA

MK 1:50

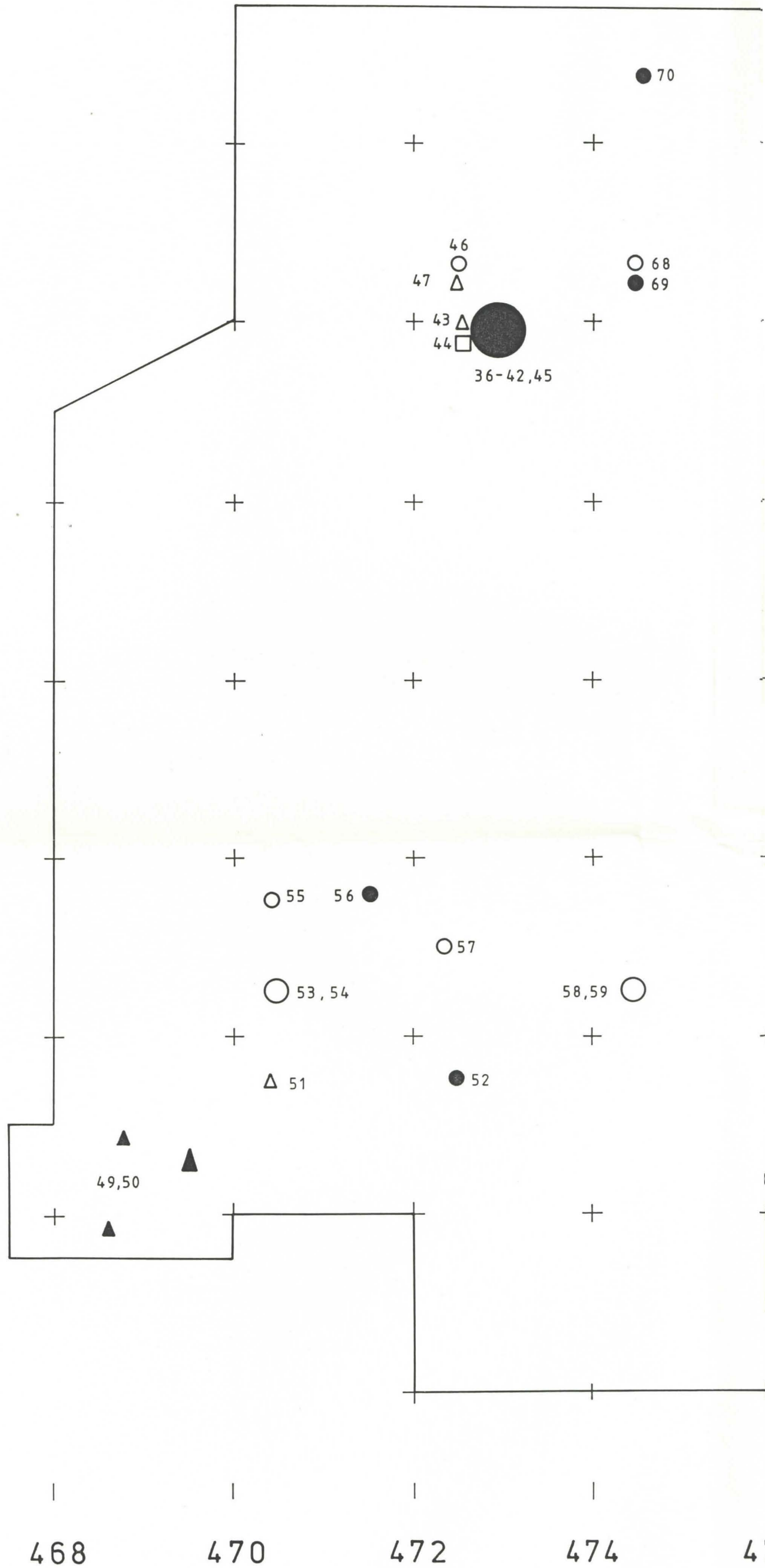
● = METALLIESINE TAI
ESINEEN FRAGMENTTI

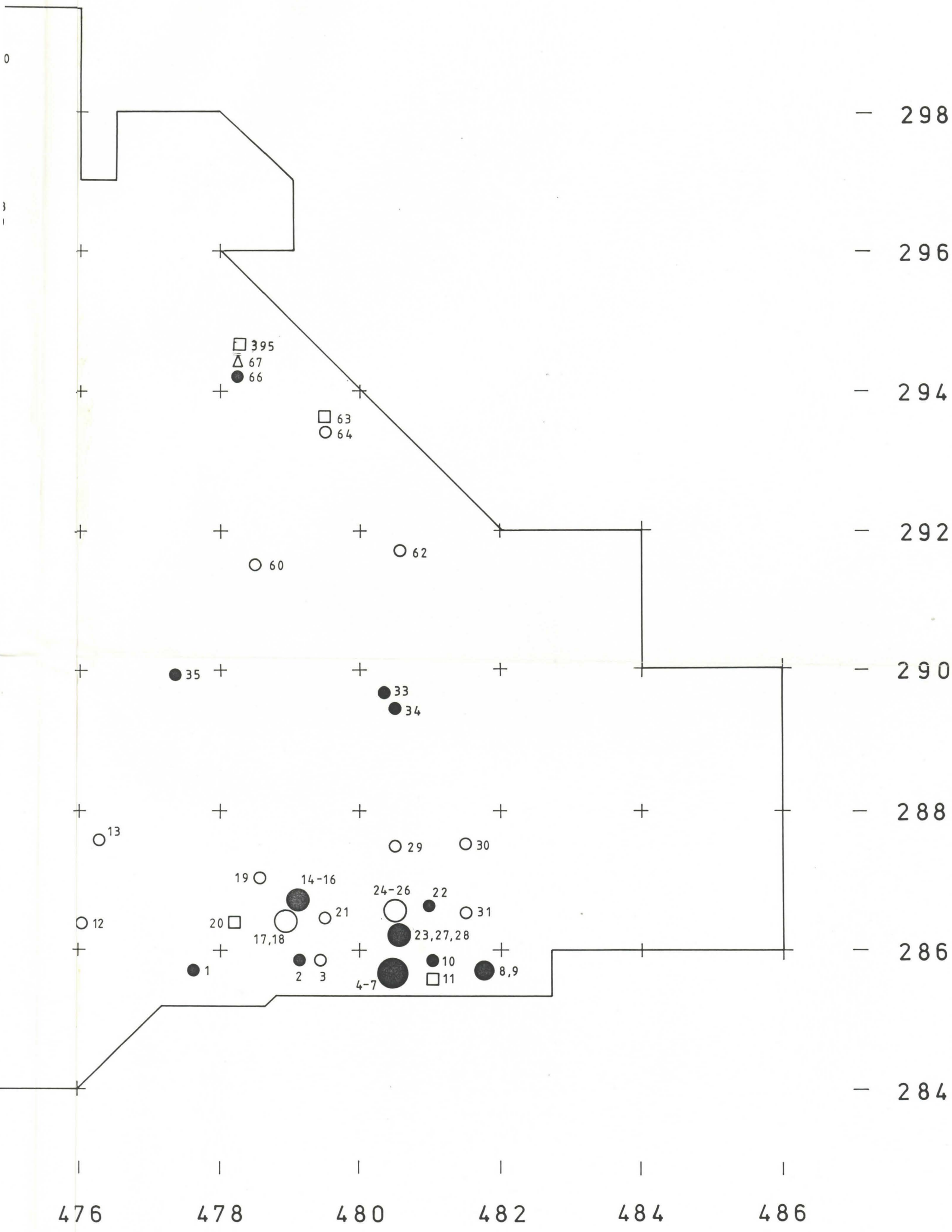
○ = RAUDAN PALOJA

▲ = JUOMASARVEN PALOJA

△ = LASIA

□ = MUU ESINE

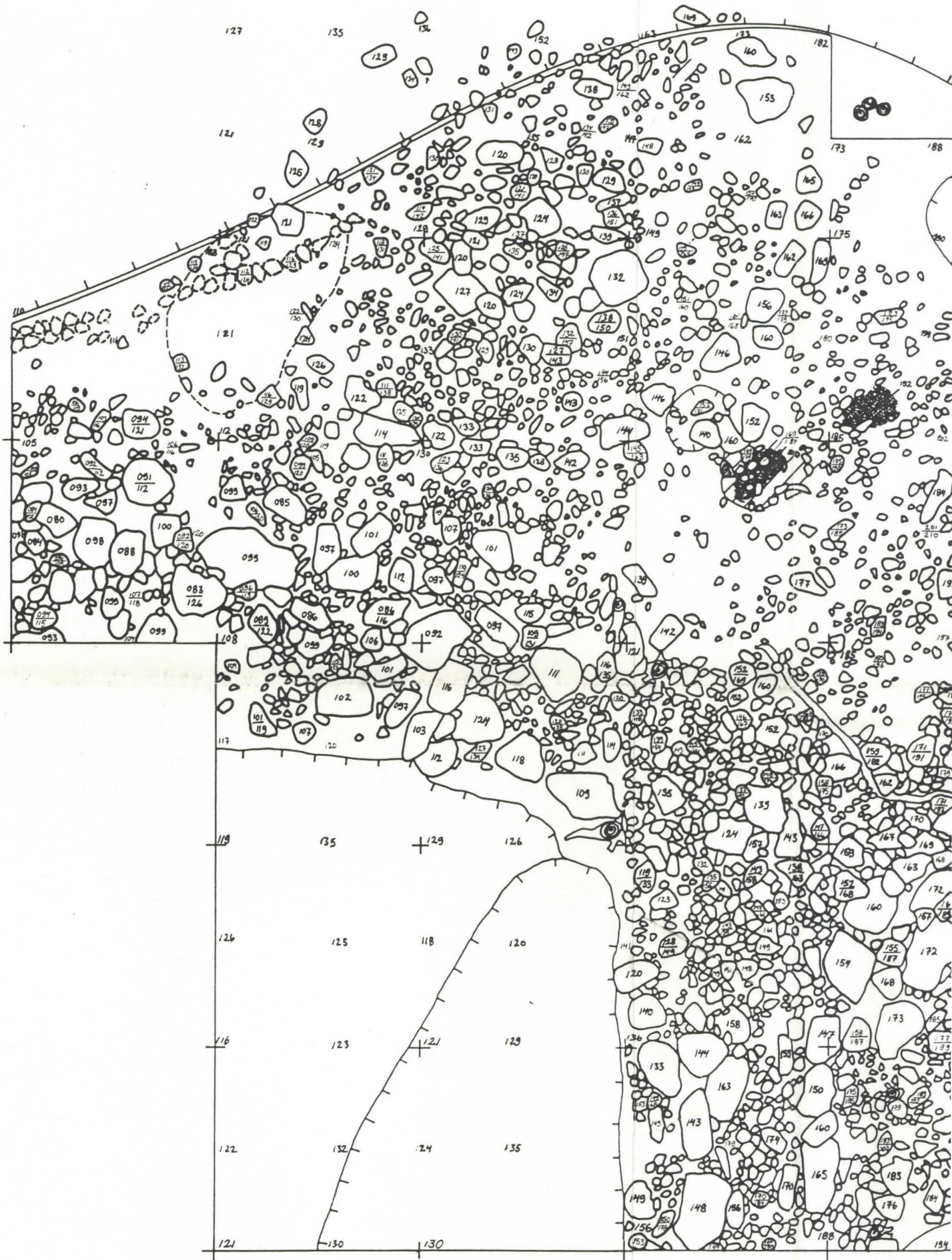

SALO VANUTEHDAS 4

E. LINTURI 1982

TASC 1
 KP 060 = 36,12 M. YMP.
 PIIRIT H. KOTIVUORI

- likamaa
- nokimaa
- hiiltä
- savea
- ruskea hiekka
- resentti savi
- resenttejä kiviä
- resentti kuoppa
- kanto, juuria

0 1 2 m

468

470

472

474

476

- 298

- 296

- 294

- 292

- 290

- 288

- 286

- 284

476

478

480

482

484

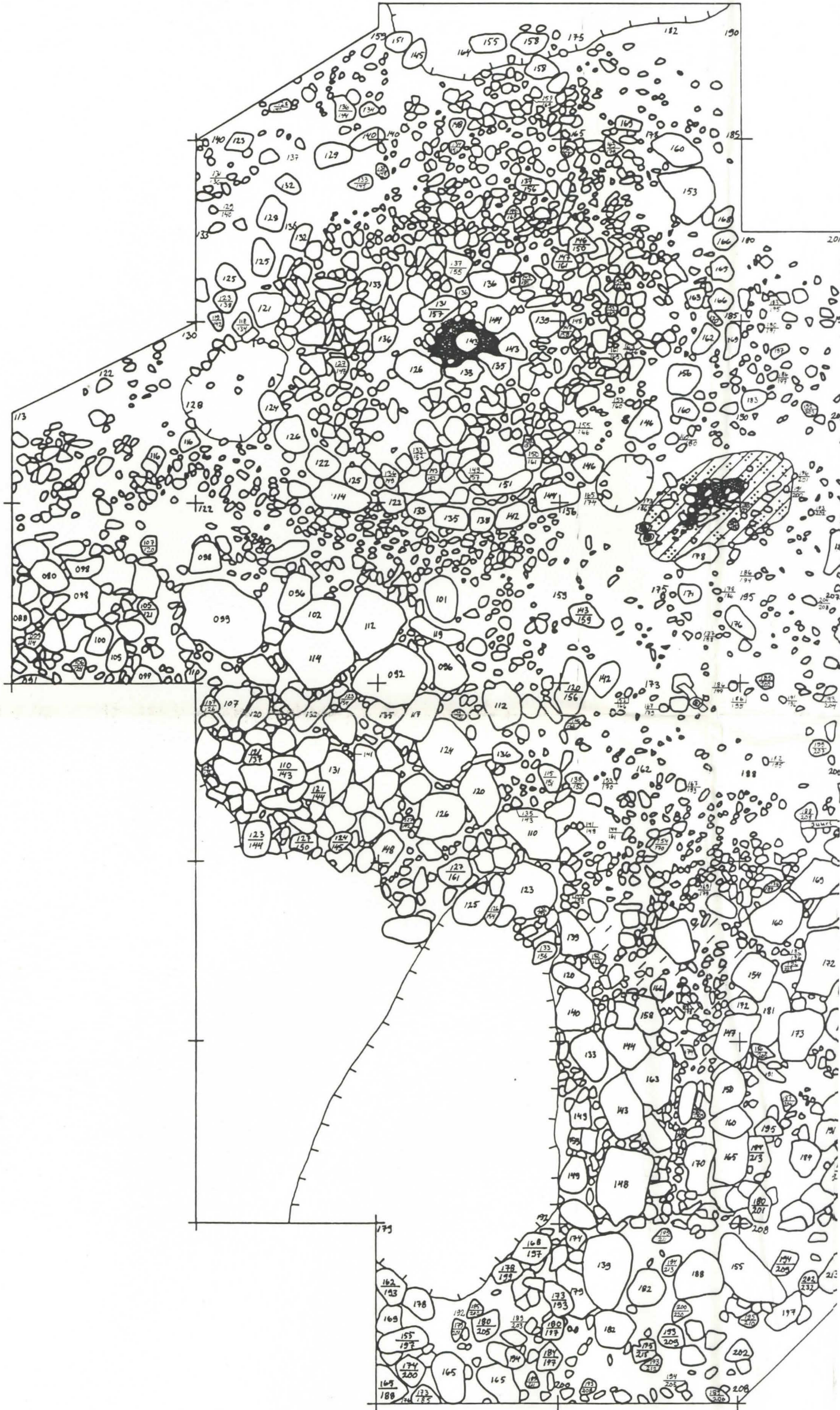
486

SALO VANUTEHDAS 4

E. LINTURI 1982

TASO 2
KP 060 = 36,12 M. YMP.
PIIRT. H. KOTIVUORI

- likamaa
- heikko likamaa
- nokimaa
- ruskea hiekka
- resentti kuoppa
- hiiltä

468

470

472

474

476

- 298

- 296

- 294

- 292

- 290

- 288

- 286

- 284

476

478

480

482

484

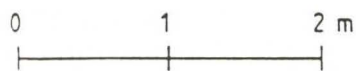
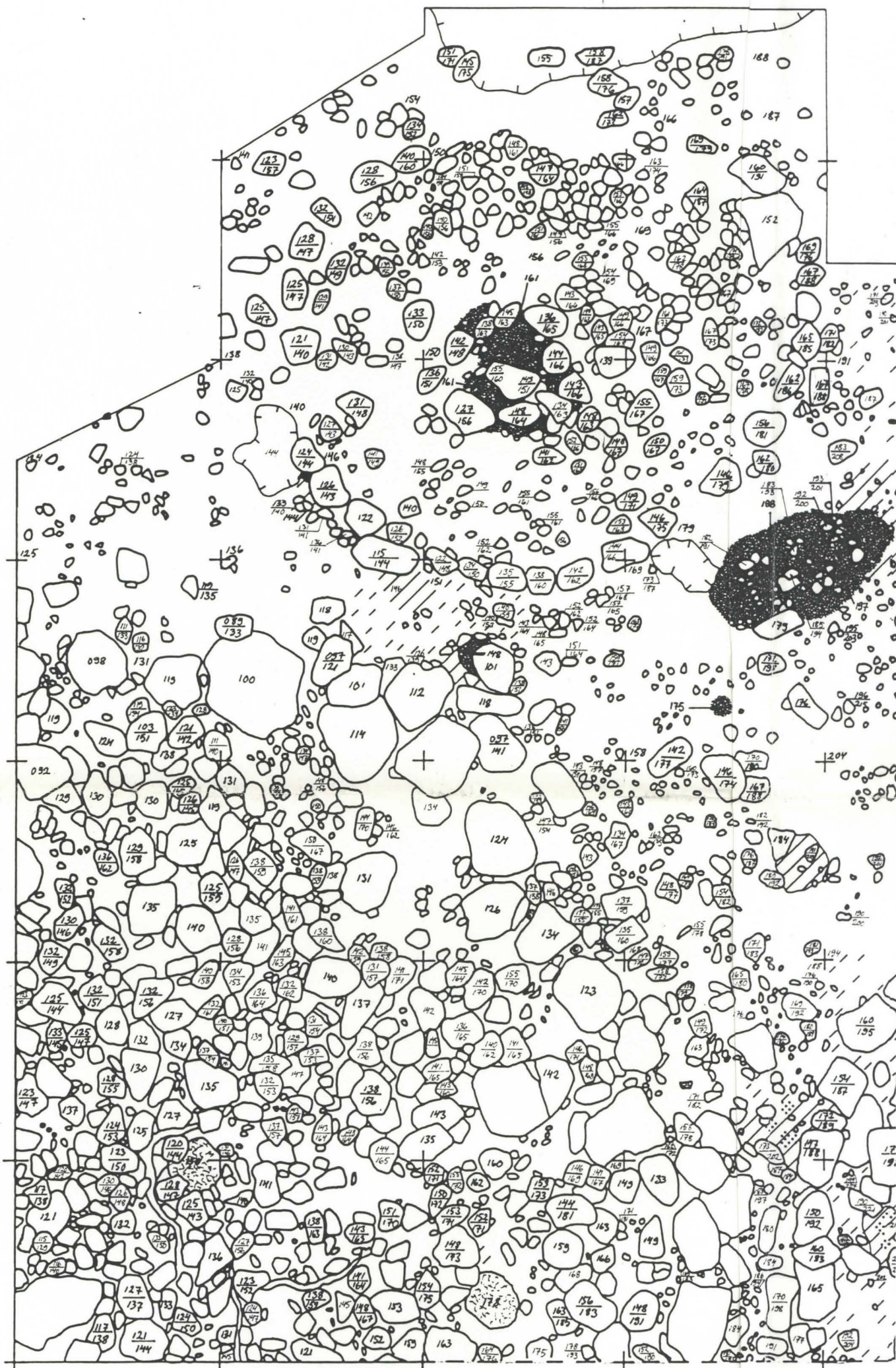
486

SALO VANUTEHDAS 4

E. LINTURI 1982

TASO 3
 KP 060 = 36,12 M. YMP.
 PIIRT. D. FEWSTER, H. KOTIVUORI,
 A. MOISALA-GOFFIN, T. VUORINEN

- likamaa
- nokimaa
- hiiltä
- punertava hiekka
- ruskea hiekka
- rapautunut kivi
- resentti kuoppa

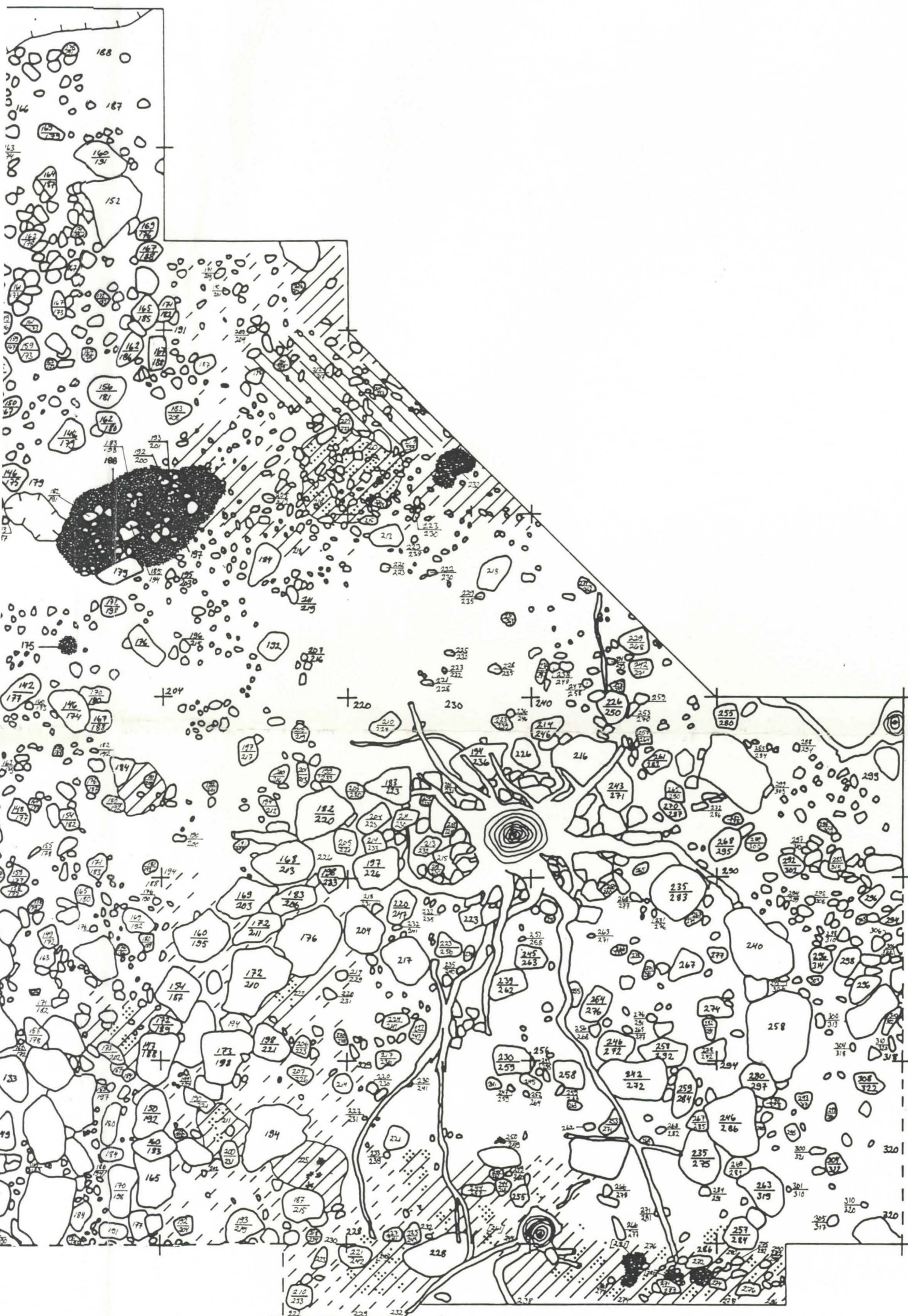
468

470

472

474

476

- 298

- 296

- 294

- 292

- 290

- 288

- 286

- 284

476

478

480

482

484

486

SALO VANUTEHDAS 4

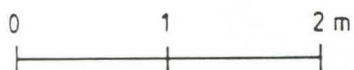
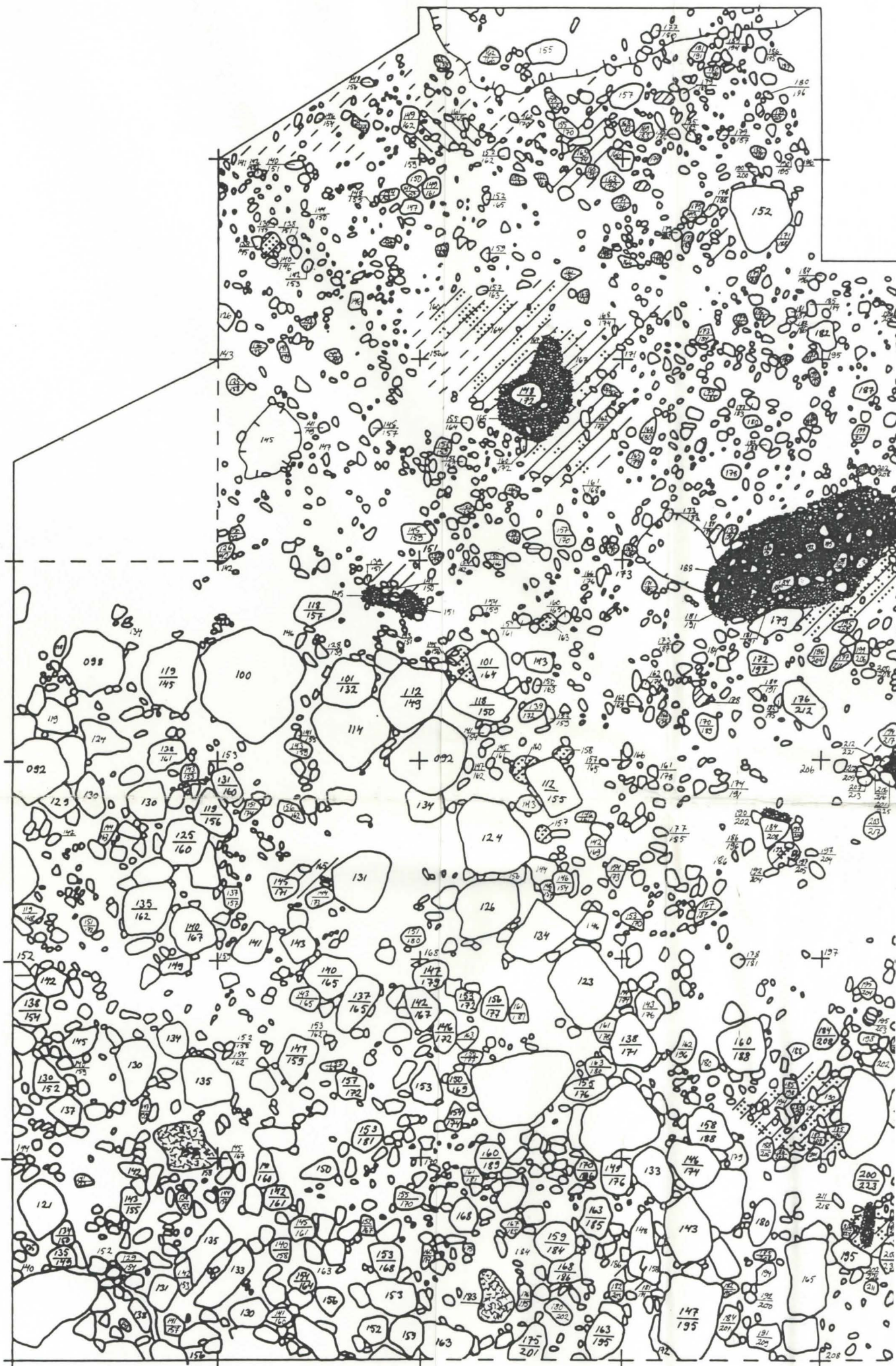
E. LINTURI 1982

TASO 4
 KP 060 = 36,12 M YMP.
 PIIRT. D. FEWSTER, T. VUORINEN

- likamaa
- nokimaa
- hiiltä
- punertava hiekka
- ruskea hiekka
- rapautunut kivi
- resentti kuoppa

kanto, juuria

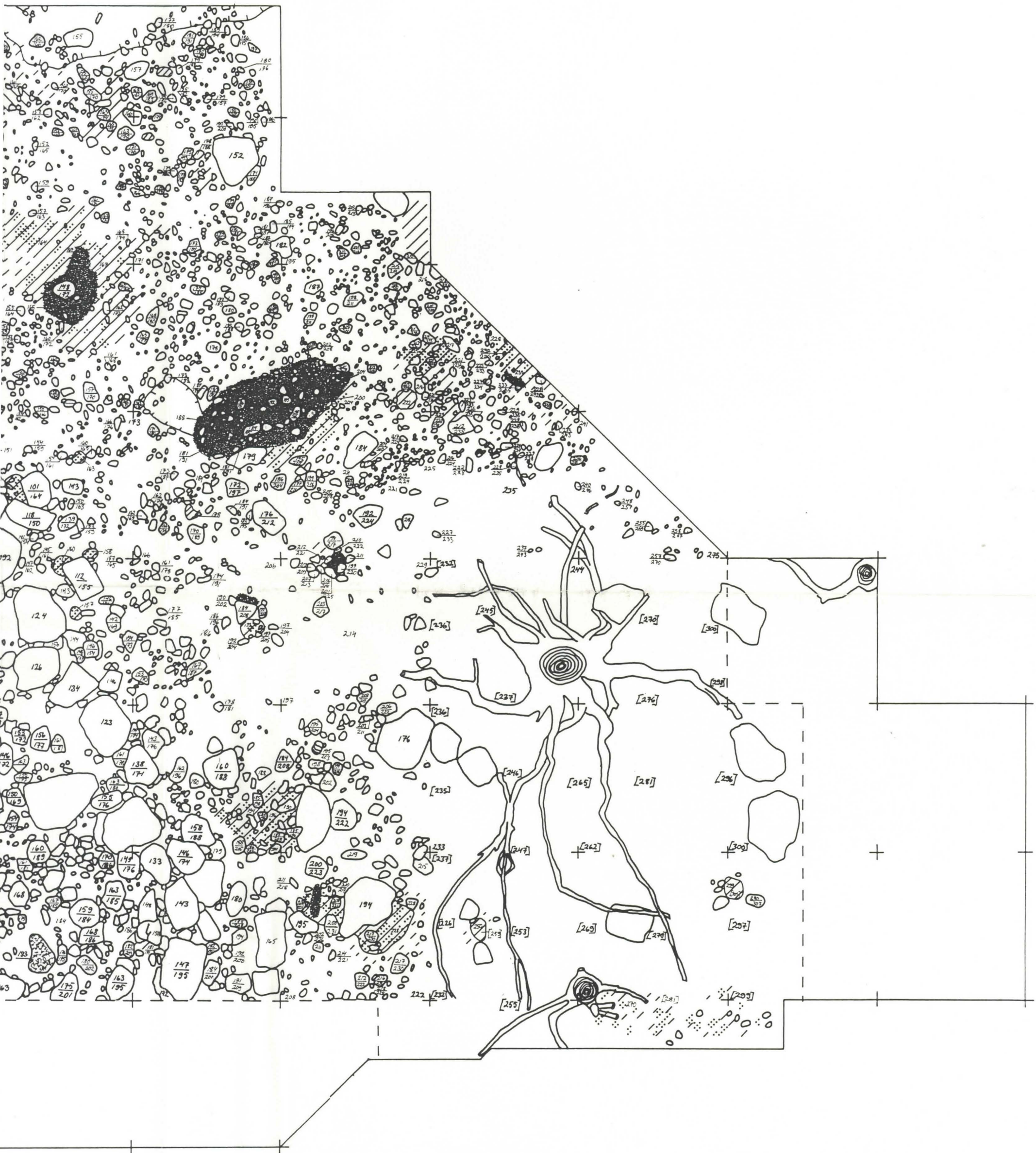
468

470

472

474

476

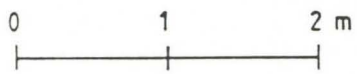
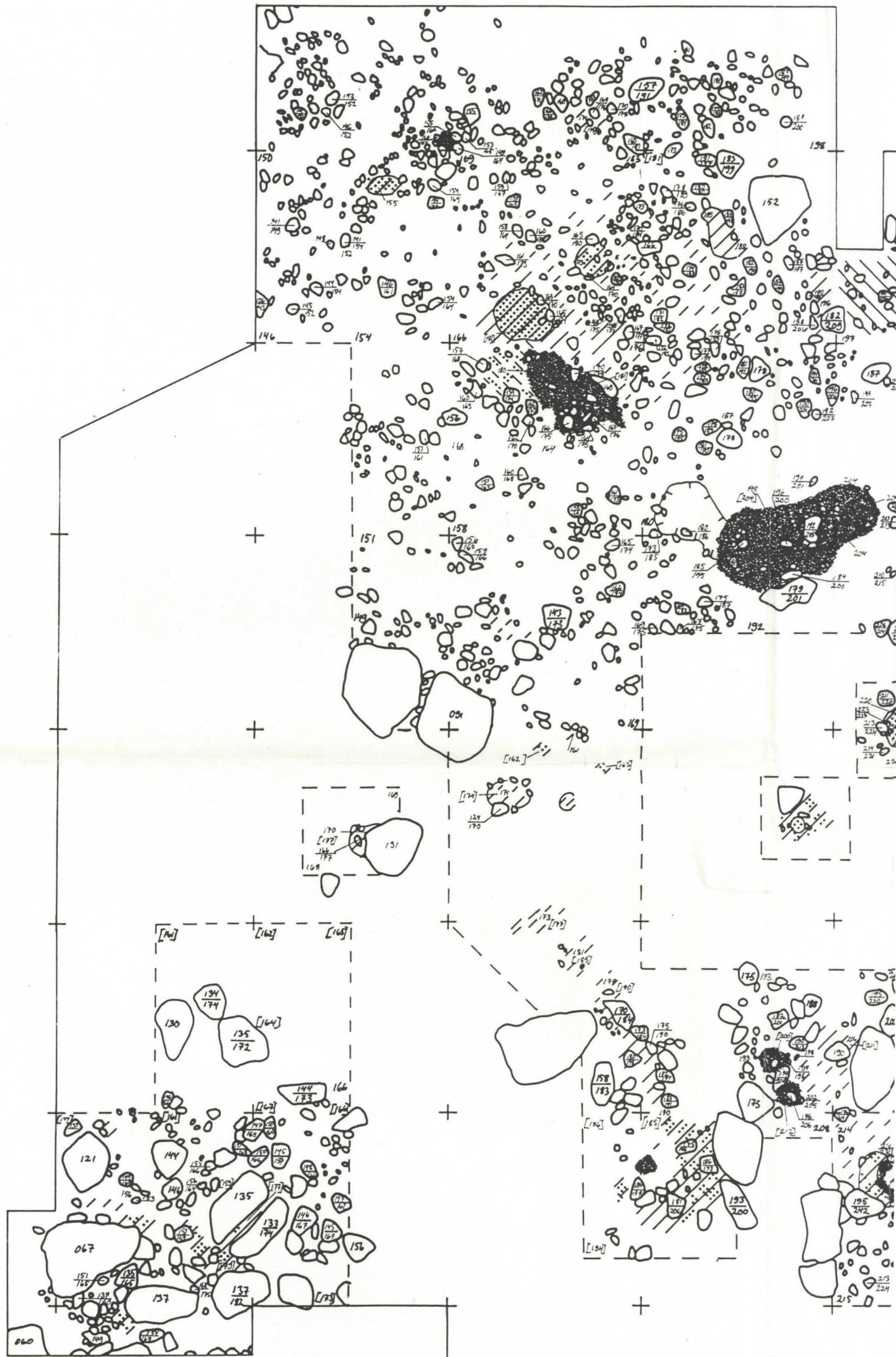
2 474 476 478 480 482 484 486

SALO VANUTEHDAS 4

E. LINTURI 1982

TASO 5
 KP 060 = 36,12 M. YMP.
 PIIRT. D. FEWSTER, T. VUORINEN

- likamaa
- nokimaa
- hiiltä
- ruskea hiekka
- punertava hiekka
- resentti kuoppa

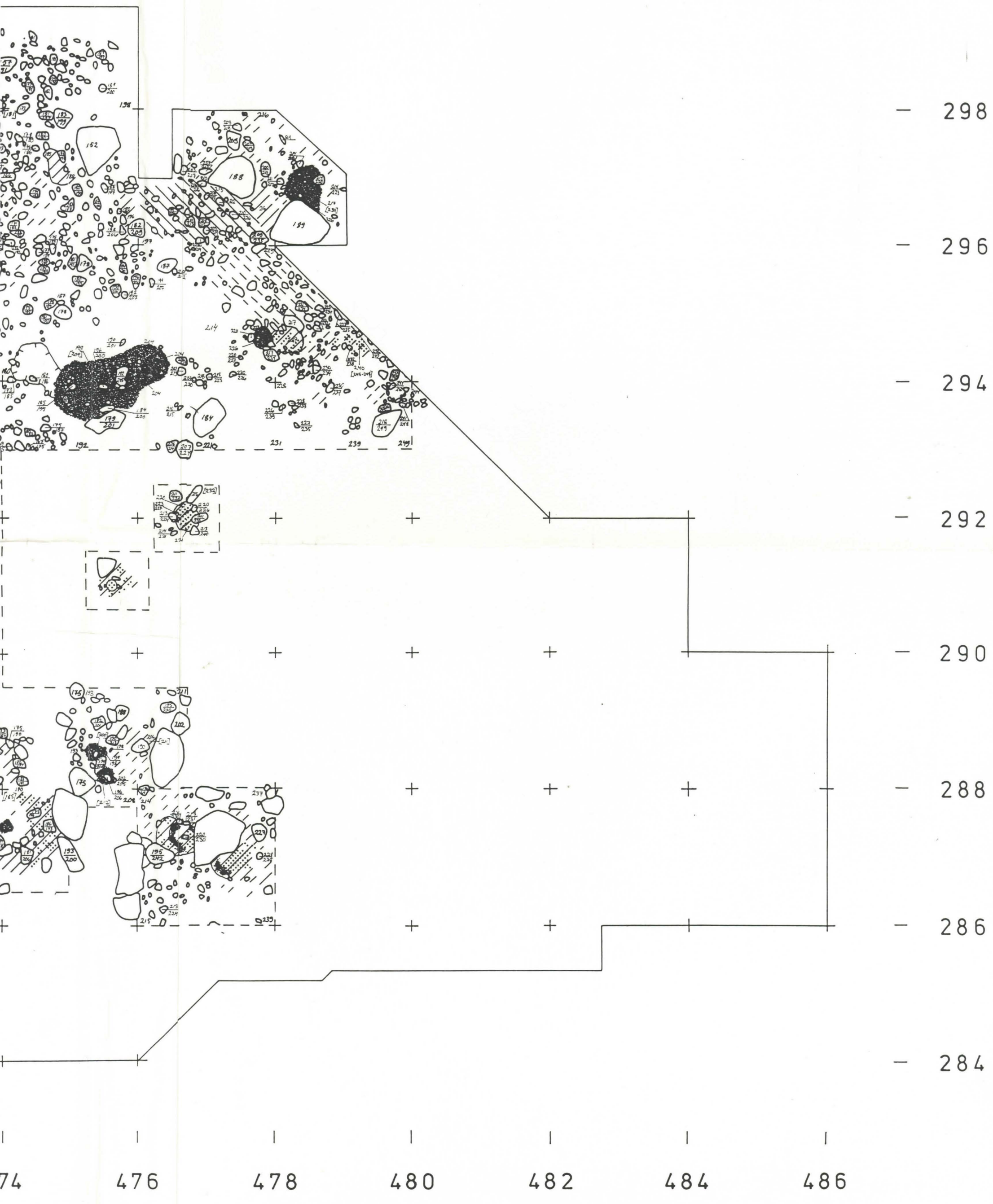
468

470

472

474

476

USKELA, ISOKYLÄ, VANUTEHDAS 1916

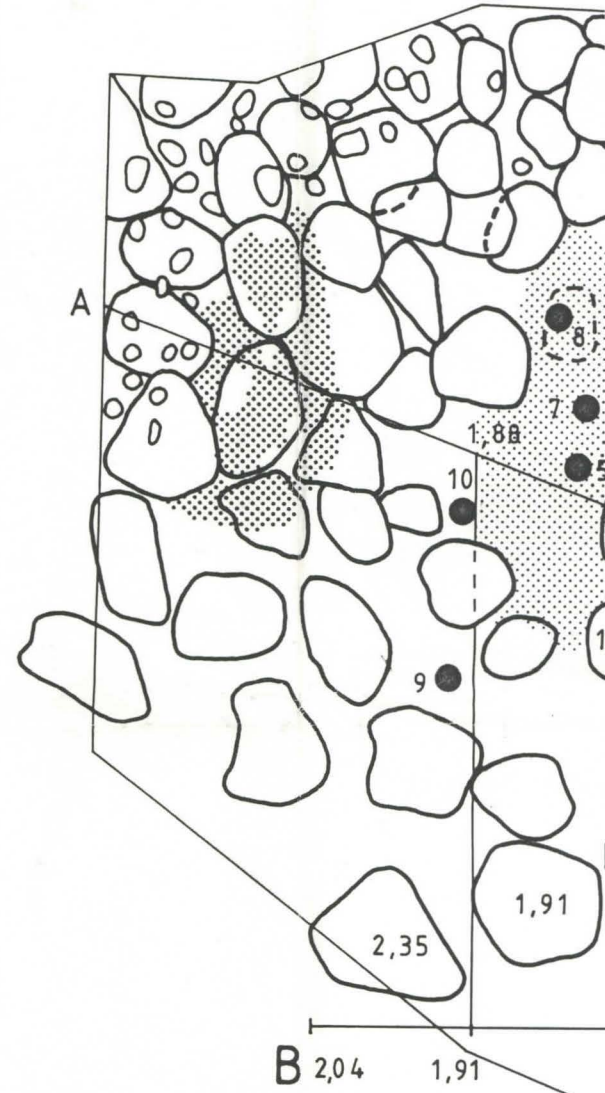
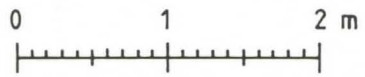
SUURENNOS A.M. TALLGRENIN KAIVAUSKARTOISTA

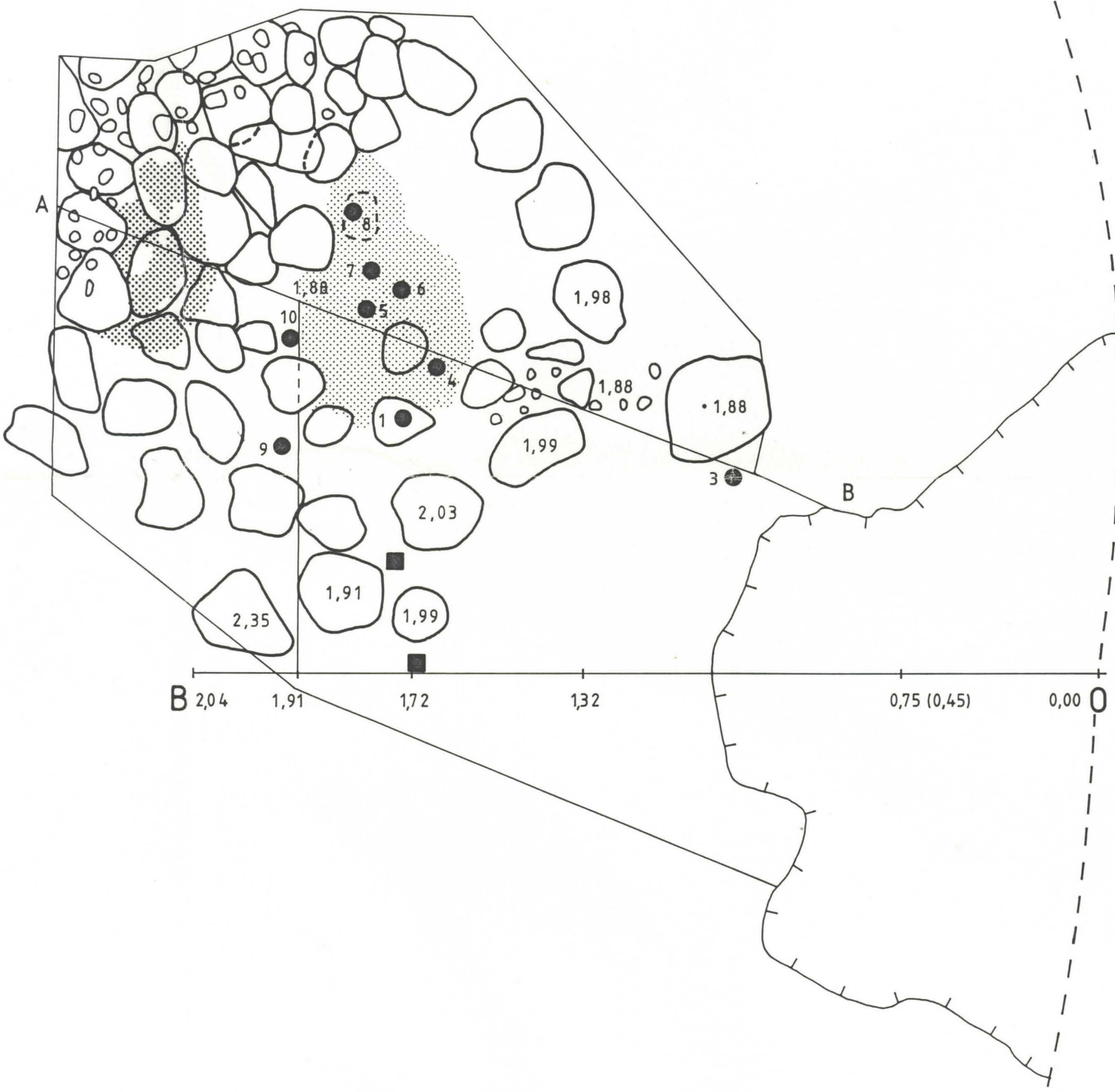
MK 1:100 → 1:50

LAATINUT D. FEWSTER, E. LINTURI 1982

PIIRT. S. VANHATALO

- nokimaa
- luumaa
- metalliesine
- keramiikkaa
- 1,99 korkeusluku
- "pengottu pohjia myöten"
- tie

Tämän luokan luokasta
puntuavat:

- 1) profiilitarhat (2 kpl)
- 2) yleisluokkatarhat (? kpl)
(ks. s. 25)
- 3) satoluvat

Käikkin tulee ajallaan kuin myös
aluperäinen luokka viittei-
neen & aluperäistarhat.
Eli tämä on ilmapäivien
loppu.

17/5-83

ehi